УРЯАЛНАЛ МУХАР-ШЭБЭРЭЙХИДЭЙ УЯЛГА

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО АМБААРТА— 2745000 ПҮҮД ТАРЯА ОРУУЛХА. ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСАДА ЭРХИМ ҮРЭҺЭ ХААХА

ХУРЯАЛГЫН ГУРИМ ИИМЭ БАЙХА: КОМБАЙНАЙ ҺҮҮЛЭЭР БҮХЫ ҺОЛООМОЁО ҺҮРИЛЖЭ АБАХА, УДААНЬ ПЛУГ ТАБИЖА, ГАЗАРАА ХАХАЛХА. 52 МЯНГАН ГЕКТАР НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛАГДАХА.

ТАРЯАШАДАЙ АЖАЛ ЁҺОТОЙ ҺАЙНААР ТҮЛЭГДЭХЭ. БАЯН УРГАСА АБАҺАН ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ НЭМЭЛТЭ ТҮЛБЭРИ ҮГТЭХЭ.

Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозой үйлэдбэриин управлениин хүдөөгэй ажалшад тон ехэ эдэбхи хэшээлтэйгээр, эрид шангаар хүдэлжэ байна.

Байгша оной эхеэр эндэхи колхозуудай ажалшад, совхозуудай хүдэлмэришэд орооһо таряанай үндэр баян ургаса ургуулхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэе гэжэ республикынгаа хүдөөгэй бүхы ажалшадта хандаһан байна. Нэн түрүүн газар таряалангые зүбөөр, шэнэ гуримаар эрхилхэ, тэндэхи ажал хүдэлмэриие гүйсэд оньһожоруулха, уһалуури үргэнөөр хэхэ, мүн наг шэбхээр, минеральна үтэгжүүлгээр газараа һайнаар үтэгжүүлхэ гэһэн үүсхэл гаргаа юм. Мүнөө хэһэн ажалайнгаа түрүүшын үрэ дүн согсолжо байнабди.

Байгша онһо управлениин колхоз, совхозууд хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэриие, тэрэнэй агротехникын эрилтые эрхим һайнаар, үндэр хэмжээндэ үнгэргөө һэн. Таряалан дээрэ бүхыдөө 172 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдажа, 13 мянган гектар газар уһалагдаа. Бүхы шэниисэ нютаг нютагта тааруу сортовой үрэһөөр таригдаа. Управлениин ажахынуудта кукуруза ургуулха тусхай 66 звено хүдэлжэ эхилээ. Мүн хартаабха ургуулха 25 звено, саахарай свёклын—36 тиимэ звенонууд байгуулагданхай. Энэ жэлдэ колхоз, совхозуудынай таряалан дээрээ түрүүшынхеэ минеральна үтэгжүүлгэ ехээр гаргажа, буртаг үбһэ үгы хэхын тула гербицидүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ захалаа.

Таряашад, механизаторнуудаймнай түрүү агротехникэтэй һайнаар нүхэсэжэ, эрдэм, наука, түрүү дүй дуршалай түйлалтануудые ажалдаа үргэнөөр нэбтэрүүлэн, үсэд шангаар хүдэлһэнэй ашэ үрэ мүнөө элитээр харагдажа байна. Колхоз, совхозуудай таряалан дээрэ нилээд һайн ургаса гаранхай. Илангаяа шэнээр хахалжа элдүүрилһэн, һайса уһалагдаһан, үтэгжүүлэгдэһэн газарта бүришье үндэр баян ургаса эдеэшэжэ байнхай. «Знамя Ленина» колхоз һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ газар ехээр элдүүрилжэ, тарилгынгаа талмай хоёр дахин шахуу үргэдхөө. Энэ жэлдэ колхоз элбэг ехэ ургаса абахань. Эндэ элдүүрилэгдэһэн шэнэ газарай га бүриһөө 20—25 центнер орооһон абтахаар хүлеэгдэнэ. Тэрэшэлэн «Коммунизм», «Искра», Ленинэй, Калининай нэрэмжэтэ колхозууд, Бэшүүрэй совхоз болон бусад ажахынууд баян дэлгэр ургаса ургууланхай.

Үндэр баян ургаса ургуулаад лэ хэрэг дүүрээ гэжэ болохогүй. Ёһотой таряашан ургасаяа хуряажа абаад байхадаал, ажал дүүрэбэ гэжэ тоолодог бшуу. Поли дээрэ байһан таряан үшөөл эдеэн бэшэ, харин ээзэнэйнгээ, гүрэнэй амбаарта ороходоол одоол орооһон болобо гээшэ гэжэ зон хэлсэдэг ха юм. Мүнөө ургуулһан таряагаа монсогоршье хоолос гээнгүй хуряажа абаха эгээл харюусалгатай хаһа оробо.

Колхоз, совхозуудаймнай таряашад, механизаторнууд энэ халуун ажалые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна. Хуряалгын бүхы техникэ гүйсэд бэлэн болгогдожо, таряа түрүү аргаар хадаха, хуряаха технологи зохёогдонхой. Механизаторнуудай ургасаяа тон түргэнөөр хуряажа абахаар хараална. Управлениин ажахынуудта хуряалгын бүхы хэрэгтэй машинаар хангагдаһан 74 оньһожоруулагдаһан бүлэг бии болгогдоо. Таряа амяарлан хадалгада 226 элдэб түхэлэй жатка, комбайнууд хүдэлхэ юм. Мүн баал суглуулан сохихо 326 комбайн бэлэн болонхой. **Бүхы машина, техникэ сүүдхэдээ хоёр халаанда хүдэлгэгдэхэ болоно.** Энээндэ хэрэгтэй механизаторнуудые гүйсэд оложо, хүдэлхэ газартань табинхай.

Түрүү технологиин ёһоор ургасые тон түргэнөөр, богони болзорто хадаха, хуряахын тула үргэн абасатай техникэ олоор табижа, бүхы оньһон машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэбди. **Управлениин ажахынууд бүхы таряагаа 92 хүдэлмэриин часай туршада хадаад, тэрэнээ 86 час соо суглуулан сохихо юм. Мүн бэшэ таряагаа 151 часай туршада комбайнаар сэхэ хуряажа абаха байна.** Тиихэдээ ургасаяа эрхим шанартайгаар хуряажа, илангаяа орооһо зөөхэдөө гээлтэ хоролтодо оруулхагүйн тула шангаар тэмсэхэбди. Энэ жэлдэ нилээд газарта эрьежэ унаһан, хэбтэһэн таряа хуряаха байһанаа хараада абажа, управлениин ажахынууд хуряалгынгаа ехэнхи техникые тусхай түхеэрэлгэнүүдээр хангаа.

Бүхы таряашад, механизаторнуудаймнай оролдожо ургуулһан таряагаа нэгэшье гээлтэгүйтөөр, дууһыень хуряажа абаха байһаниинь лаблай. Энэ жэлдэ ажахынуудта эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ хааха, гүрэндэ худалдаха, адууһа малай тэжээлдэ нёдондонойхиһоо ехээр таһалха, мүн эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлһэн зоной ажалые үндэрөөр сэгнэжэ үгэхэдэ хүрэхөөр орооһон яһала абтаха байһандань гүйсэд найданабди.

Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, хүдөөгэй бүхы ажалшад Эхэ оронойнгоо нөөсэдэ орооһо таряа ехээр оруулха, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохо гэһэн бүгэдэ арадай тэмсэлдэ өөһэдынгөө хубитые оруулха манай нангин уялга гэжэ тоолоно.

Үйлэдбэриин управлениин ажалшад өөһэдынгөө энэ һайн һайхан хүндэтэ уялгые гүйсэд болгожо, арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, байгша ондо Эхэ оронойнгоо амбаарта 2.745.000 пүүд таряа оруулха гэжэ шиидэбэ. Харин түсэбэй ёһоор 1.700.000 пүүд таряан оруулагдаха байгаа. Тиихэдэ түрүү ажахынууд гүрэнэй түсэбые 2—3 дахин үлүүлэн дүүргэхээр шиидэнхэй. **«Коммунизм»** колхозойхид 12.000 центнерэй орондо 35 мянган центнер шэлэмэл таряа, **«Знамя Ленина»** колхоз 30 мянган центнер орооһо Эхэ орондоо үгэхэ юм. **«Родина»** колхоз гүрэнэй амбаарта 30 мянган центнер орооһо оруулха гэхэ гү, али гүрэнэй түсэбые 3 дахин үлүүлэн дүүргэхээр зоригжонхой. **Бэшүүрэй** совхоз таряа тушааха түсэбөө 2 дахин үлүүлэн дүүргэхэ (30 мянган центнерэй орондо 70 мянган центнер), **«Искра»** колхоз (12 мянганай орондо 25 мянга), **«Заганский»** колхоз (16 мянганай орондо 35 мянга), **Калининай** нэрэмжэтэ колхоз (8 мянганай орондо 18 мянга), **«Путь Ленина»** (4 мянганай орондо 8 мянган центнер) таряа худалдаха зорилго табяа. **Ленинэй** нэрэмжэтэ, **«Забайкалец»**, **«Рассвет»** колхозууд, **«Эрдэм»** болон **Дзержинскиин** нэрэмжэтэ совхозууд түсэбөө баһал нилээд ехээр үлүүлэн дүүргэхэ байна.

Колхоз, совхозуудынай энэ дээшэлүүлэгдэһэн ехэ уялгаяа дүүргээд, өөһэдтөө хэрэгтэй эрхим шанартай үрэһэ гүйсэд бэлдэжэ, малай тэжээлдэ талха таряанай зүйл нёдондонойхиһоо ехээр таһалха байна. Колхозуудай гэшүүдтэшье урда жэлнүүдэйхидэ орходоо нилээд ехэ таряан үгтэхэ юм. Социалис мүрысөөнэй гуримые гүйсэд дүүргэһэн механизаторнууд эрхим ажалайнгаа, үндэр баян ургаса абаһанайнгаа түлөө нэмэлтэ түлөөһэндөө баһал горитой таряа абаха зэргэтэй.

Таряагаа хуряажа, гүрэндэ тушааха, худалдахынгаа хажуугаар ажахынууд ерэхэ жэлэйнгээ ургасада ехэхэн һаналаа табиха байна. **Ургасаяа абажа байхадаа, комбайнай таряалан дээрэһээ гаража сшоходонь, хойноһоонь бүхы һолоомыень дары һүрилеэд, тэрэ бэеэрнь плуг табижа, газараа хахалха гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр хүдэлхэбди. Колхоз, совхозууд таряа хуряалгын бүхы хүдэлмэриие зэргэ ябуулхынгаа хажуугаар 52 мянган гектар намарай эртын паар һайнаар хахалжа бэлдэхэ зэргэтэй.** Намарай паар хахалалгада тракторнуудые һүниин халаанда хүдэлхынгөө хажуугаар энэ хүдэлмэридэ тусхай агрегадуудые табихабди.

Управлениимнай хүдөөгэй ажалшад энэ ехэ уялга бэедээ даажа абахадаа, тэрэниие нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргажа, хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр, гуримтай һайнаар хүдэлхэ ёһотой байһанаа гүйсэд ойлгоно. Бидэнэр энэ социалис уялгаяа эрхимээр дүүргэхээр эрид шиидэнхэйбди. «Сельхозтехникын» отделениин, республикын таряа, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй управлениин, автотранспортын болон бусад организацинуудай эмхитэй һайнаар хүдэлһэнһөө энэ абаһан уялгымнай дүүргэлтэ нилээд ехээр дулдыдаха байһаниинь элитэ. Тиимэһээ бүхы таряагаа түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хуряажа абаха хэрэгтэмнай бүхы арга шадалаараа туһалыт гэжэ тэдэ организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ үнэн зүрхэнһөө ханданабди. Илангаяа орооһо таряагаа хаһа сагтань зөөхэ, тэрэниие тушаажа абаха, хуряалгын бүхы трактор, машинануудые нэгэшье һаадгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэдэмнай туһалха байна.

Бидэ энэ өөһэдынгөө социалис уялгые КПСС-эй Центральна Комитедэй болохоёо байгаа Пленумдэ зорюулнабди. Тэндэ хүдөө ажахые интенсификациин үндэһөөр, саашадань бүри хүсэтэйгөөр, хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэнь ха юм.

Энэ хүдөөгэй ажалшадай социалис уялга колхоз, совхозуудта, үйлэдбэриин управлениин партийно-советскэ болон ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ хэлсэгдэжэ, һайшаагдан баталагдаа.

Баян ургаса урматай, бэрхэ хүн алдартай

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 195 (10563) | 1964 оной августын 18, вторник | Сэн 2 мүнгэн

МУХАР-ШЭБЭРЭЙХИДҺЭЭ ЖЭШЭЭ АБАГТЫ!

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозой үйлэдбэриин управлениин колхозууд болон совхозуудай, бүхы хүдөө ажалшадай социалис уялга тухай

Ургасаяа түргэнөөр хуряажа, гүрэндэ таряа түсэбһөө гадуур тушааха, худалдаха гэһэн Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай абаһан социалис уялгые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет ИИГЭЖЭ ТОГТООБО:

1. Энэ жэлдэ бүхы ургасаяа тон түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хуряажа, гүрэндөө 2.745.000 пүүд таряа худалдажа, тушаажа, 52 мянган гектар эртын намарай паар хахалжа бэлдэхэ, таряалангай бүхы һолоомо сэбэрээр хуряажа абаха тухай Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин колхозууд болон совхозуудай, тэндэхи хүдөөгэй бүхы ажалшадай социалис уялгые һайшааха.

2. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай социалис уялгые үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, тэдэнэй жэшээгээр ажахынуудта таряалангай ургасые дан түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хуряаха, гүрэндөө түсэбһөө гадуур таряа ехээр худалдаха, тушааха, бүхы һолоомо хаһа сагтань хуряажа абаха, намарай паар ехээр хахалха тушаа социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ республикын хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствые, хүдөөгэй парткомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые болон бусад эмхинүүдые уялгалха.

3. «Сельхозтехника» нэгэдэлэй, таряа бэлэдхэлгын пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ, автоажахынуудай жолоошодто Мухар-Шэбэрэй болон үйлэдбэриин бусад управленинүүдэй колхоз, совхозуудай социалис уялгые ойлгуулжа үгэхэ ёһотой гэжэ республикын «Сельхозтехника» нэгэдэлые, мүн таряа-эдеэ хоолой, автотранспортын управленинүүдые, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомые уялгалха. Тэдэнэр республикын колхоз, совхозуудай абаһан социалис уялгые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь туһалха хэмжээнүүдые зохёожо, тэрэниие бэелүүлхэ ёһотой.

4. «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй хуудаһануудта республикын хүндэлэлэй самбар бии болгожо, тэндэ таряа хуряалгын түрүүшүүлые, мүн гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэн ажахынуудые бэшэжэ байхаар тогтоохо.

Республикын колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын, гүрэндэ тушаалгын ябаса тухай

1964 оной августын 15-най мэдээн

Үйлэдбэриин управленинүүд	Орооһо таряанай хадалгадаһаниинь (гектараар)	Кукурузын хуряагдаһаниинь (гектараар)	Гүрэндэ тушаалга (проц.) таряа	Гүрэндэ тушаалга (проц.) овощ
Баргажанай	8196	850	2.0	7
Зэдын	7983	700	0,1	—
Яруунын	475	—	—	—
Кабанскын	1851	262	—	1
Хяагтын	6480	564	0.2	1
Мухар Шэбэрэй	4191	409	—	2
Түнхэнэй	346	22	—	1
Улаан Үдын	1464	334	0.6	7
Хорині	1105	652	—	—
«Скототкорм» трестын совхозууд	126	10	—	—

Республикын бүхы колхоз, совхозуудта ургаса хуряалтын халуун хаһа эхилбэ. Баргажанай, Зэдын, Хяагтын, Улаан-Үдын управленинүүдэй зарим ажахынууд шэнэ ургасын таряа гүрэндөө худалдажа эхилбэ. Гэхэтэй хамта, наратай һайн үдэрнүүдэй байбашье, зарим ажахынуудта бааллагдаһан таряагаа суглуулжа сохихо хүдэлмэри биратайгаар эмхидхэгдэнэгүй. Мүн кукуруза хуряажа, силос дараха хүдэлмэри удааруулагдана.

Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, Эхэ орондоо таряа худалдаха, тушааха хүдэлмэри эмхидхэлгэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөдэрэй нангин зорилго болоно.

— ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРЭЭ!— гэжэ һаяхан Сэлэнгын совхозой түрүү һаалишан Надежда Тадвашкина баяртайгаар мэдээсэбэ. Энэ һаалишан даалгагдаһан 22 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 1700 литр һү һаажа абанхай. Мүнөө нүхэр Тадвашкина 1965 оной түсэбөөр ажаллажа байна.

Надежда һаалишан иимэ амжалта яагаад түйлааб гэхэдэ, тэрэ үнеэдээ саг соонь һайнаар һаахынгаа хажуугаар, тэдэнээ оролдосотойгоор эдеэлүүлдэг байха юм. Зунай бэлшээриин үедэшье гидролизно дрожжоор буйлуулһан һолоомо үнеэдтээ үгэжэ байгаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Тадвашкина.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

ТАБАН ҮДЭРЭЙ ШАН

Доодо Үшөөтэйн үргэн таряалан дээгүүр талын корабльнууд эртэ үглөөнһөө харанхы һүни болотор тамаржа захалба. Эдэ комбайнуудай рульда коммунис Василий Доржиев, Дугаржап Цыбенов гэгшэд һуунхэй.

Халуун наранда шарлашаһан 200 га шэниисын полидо ороод, тэдэнэр гурбан үдэртэ хадажа дүүргээ юм. Уданшьегүй 180 га ешмээнэй полидо хоюулан ажаллажа, хоёрхон үдэртэ баал болгожорхиһон.

Тиигэжэ эдэ хоёр комбайнер 5 үдэр соо «ЖВН-6», «ЖР-4,9» түхэлэй жаткануудаар 380 га таряа амяарлан хадаһан байна. Ондоогоор хэлэбэл, комбайнер бүхэниинь үдэртөө дундаа зэргээр 38 гектар хадаһан гэхэ гү, али нормоёо хоёрһоо үлүү дахин дүүргээ бшуу.

Яагаад эдэнэр иимэ амжалтануудые түйлана гээшэб? Наратай һайн үдэрнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ шиидэд, Василий Дугаржап хоёр сүүдхэдээ 15—16 час ажаллана.

Гадна тэдэнэр техникээ эзэн ёһоор харууһалжа, жаткануудые түргэн скоросто дээрэ ябуулна.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой правлени болон партком эрхим комбайнернууд Василий Доржиев Дугаржап Цыбенов хоёрто табан үдэрэйнь дүнгөөр мүнгэн шан барюулба.

А. ДОНДОКОВ.

Зэдын аймаг.

ХАНИ ЁҺОНОЙ АМАРШАЛГА

Н. С. Хрущев, А. И. Микоян Индонезиин Республикын президент, премьер-министр д-р Сукарнода телеграмма эльгээжэ, Индонезиин Республикын бэеэ дааһан байдалтай болоһоор 19 жэлэй ойтой дашарамдуулан, хани барисаата Индонезиин арад болон правительствада Советскэ Союзай арадуудай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын үмэнэһөө, мүн өөһэдынгөө нэрэһээ хани ёһоной халуун амаршалга хүргэбэ.

СССР-эй болон Индонезиин хоорондохи хани ёһоной харилсаан саашадаашье манай арадуудай аша туһада, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай аша туһада хүгжөөгдэхэ байха гэһэн бата найдабари телеграмма дотор мэдүүлэгдэнэ.

КИРГИЗИ—ХОЁР ОРДЕНТО РЕСПУБЛИКА

ФРУНЗЕ, августын 16. (ТАСС). Мүнөөдэр Киргизиин компартиин ЦК-гай, республикын Верховно Соведэй баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев Киргизидэ Ленинэй орден барюулаа. Тиин Киргизи хоёр ордентой республика болобо. Дунда Азиин энэ республика экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо ехэ амжалтануудые түйлаһанайнгаа түлөө, Россида Киргизиин һайн дураараа нэгэдэн ороһоор 100 жэл болоһоной хүндэлэлдэ хоёрдохёо дээдэ шагнал хайрада хүртөө.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Республикын Верховно Соведэй Президиум энээнэй урда тээ гаргаһан Указаа хубилган, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 5-дахи сесси зарлаха болзорые хойшолуулха гэжэ шиидхэбэ. Верховно Соведые зарлаха үдэр тухай хожом мэдээсэгдэхэ байна.

Советскэ партийно-правительственна делегациин ЧССР ошохоёо байһан тухай

Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай, ЧССР-эй правительствын уряалаар Советскэ партийно-правительственна делегаци энэ оной августын һүүл багта Чехословакиин Социалис Республика ошохонь. Тус делегаци Словацка национальна восстаниин болоһоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай һайндэртэ мүн лэ хабаадаха юм. Энэ делегацие КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев толгойлхо байна.

Узбекистанай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй амжалта

Гүрэндөө орооһо таряа худалдаха социалис уялгануудаа дүүргэжэ ажалай ехэ амжалта түйлаһантайнь дашарамдуулан, Узбекистанай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые, бүхы ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалба. Сырдарьинска, Самаркандска, Кашкадарьинскэ, Ташкентскэ областьнуудай колхозууд болон совхозууд хүдөө ажахыгаа интенсификацилхын түлөө тэмсэлдээ ехэ амжалта түйлаа. Эдэнэр орооһо таряа бүри ехээр ургуулха, гүрэндэ худалдаха уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэбэ.

Республикын колхозууд болон совхозууд каракуль арһа, торгоной утаһа гүрэндэ худалдаха түсэбөө мүн лэ дүүргээ. Мяха, һү абаха, худалдаха даалгабаринууд амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

* * *

Узбекистанай ажахынуудһаа Эхэ оронойамбаарнуудта 35 миллион пүүд орооһо таряан орооо (түсэбынь 15,3 миллион пүүд байтаа). Республикын таряашад иимэ ехэ хэмжээтэй орооһо таряа анха түрүүшынхеэ бэлэдхээ.

Узбекистанай ажахынууд арга боломжоёо тодорхойлжо үзөөд, 40 миллион пүүдһээ доошо бэшэ хэмжээтэй орооһо таряа гүрэндөө худалдаха гэжэ шиидэбэ.

(ТАСС).

СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ПРИКАЗ

1964 оной августын 18. № 186 Москва город.

Нүхэд лётчигууд, штурманууд, инженернүүд болон техникүүд, авиациин мэргэжэлтэд, авиационно промышленностиин ба гражданска агаарай флодой хүдэлмэрилэгшэд, ДОСААФ-ай спортсменүүд—авиаторнууд!

Нүхэд солдадууд болон матросууд, сержантнууд ба старшинанууд!

Нүхэд офицернүүд, генералнууд ба адмиралнууд!

Совет арад, тэрэнэй алдарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүд заншалта һайндэр—СССР-эй Агаарай Флодой үдэрые мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна.

Советскэ Союзай арадууд энэ һайндэрые мүнөө жэлдэ творческо дэбжэлтын, долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, манай орон дотор коммунизм байгуулха асари ехэ программа бэелүүлхын түлөө шэн зоригто тэмсэлэй оршон байдалда уттаба.

Коммунис партимнай Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые бүхы талаарнь бэхижүүлхэ, национальна баялигуудыень арьбадхаха, совет арадай баян дэлгэр байдалые улам хүгжөөн, өөрынгөө Программые оролдосотой нэтэрүүгээр, сэхэ шууд бэелүүлнэ.

Бүхы совет хүнүүд «Арад зоной ажана байдал улам һайжаруулха талаар КПСС-эй Программа бэелүүлэн дүүргэхэ хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэринүүдые ехэ баяртай хананганяар угтаа. Эдэ шиидхэбэринүүд колхозникуудта үгтэхэ пенси, тэдэ хэмжэ бии болгохоор, гэгээрэлэй, элүүрые сахилгын, мүн хүн зониие хангадаг арадай ажахын элдэб һалбаринуудтахи хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ нэмээхээр хараална.

Эб найрамдалта ленинскэ гадаадын политикые хэлбэришэгүй гөөр бэелүүлэн, Коммунис парти болон Советскэ правительствамнай ракетно-ядерна дайе зайсуулхын түлөө, бүхы оронуудтай хани ёһоной харилсаа бэхижүүлхын түлөө, дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалха ба бэхижүүлхын түлөө сэхэ шууд тэмсэнэ. Гэхэ зуура, империалис лагериин зүгһөө дайнай аюулай үшөөл тохёолдуулагдажа болохо байһан туладань, парти, правительствамнай Совет гүрэнэйнгөө хамгаалхы хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ гэһэн оролдолго саг үргэлжэ гаргана. Хамгаалга хэхэ эгээн һайн зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй болоһон Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд бусад социалис гүрэнүүдэй армиинуудтай хамтадаа социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангаха хабашадабаритай.

Сэрэгэй авиациин бүхы албатад, армиин болон флодой бүхы сэрэгшэдтэл адляар, дайшалхы мэргэжэл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлэн, тон һэримжэтэй байдаг, хэрбээ манай Совет Эхэ орондо добтолон орохо гэжэ зэрхэг түримхэй этэгээдэй һэдээ һаань, бута зада сохихоор хододоо бэлэн байдаг.

Бүгэдэ арадай һайндэрөөр — СССР-эй Агаарай Флодой үдэрөөр дашарамдуулан, сэрэгэй авиациин албатаниие амаршалан, баяр хүргөөд, дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлдээ, һуралсалай отличнигууд болон эрхим мэргэжэлтэдые болбосоруулха, авиационно частьнууд ба подразделенинүүдтэхи сэрэгэй журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ саашадаа амжалта түйлахыень совет авиаторнуудта хүсэнэб.

Эрхим зэргын авиационно техникэ бүтээлгын талаар шэнэ амжалта түйлахыень хүдэлмэришэд, конструкторнууд ба авиационно промышленностиин бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ; агаараар ашаа зөөхэ, хүдөө ажахыда авиационно-химическэ хүдэлмэри бүтээхэ түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхыень—Гражданска агаарай флодой албатадта; шэнэ рекорднуудые түйлаха ба манай залуушуулай дунда авиационно спорт бүхы талаар хүгжөөхыень ДОСААФ-ай организацинуудта хүсэнэб.

СССР-эй Агаарай Флодой үдэрые тэмдэглэн ЗАХИРХАМНИ:

Мүнөөдэр, августын 18-да, манай Эхэ оронойниислэл — Москвада, союзна республиканууудай түб хотонуудта, герой-городуудта артиллериин 20 буудалгаар салют үгэхэ.

Коммунизм байгуулагша—агуу ехэ совет арад мандаха болтогой!

Манай шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Советскэ Агаарай Флот мандаха, бэхижэхэнь болтогой!

Манай бүхы илалтануудые үүсхэн, эмхидхэгшэ—түрэл Коммунис партида алдар соло!

СССР-эй Обороның министр Советскэ Союзай Маршал

Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Һургуулинуудта хэшээл эхилхын урда тээ

БҮГЭДЭ НИИТЫН ХЭРЭГ

Уданшьегүй хонхо жэнгиржэ, һургуулинуудта үхибүүдэй хонгёо абяан дахяад дуурахань. Һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэ саг ойртобо. Энэ баяр баясхаланта үдэрые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Һургуулиин байшангууд, интернадууд, багшанарай байрануудые хаһа саг соонь бэлэдхэжэ, бүгэдэ ниитын һуралсал бэелүүлхэ хэмжээнүүдые абаха, багшанарай зүблөөнүүдые эмхитэйгээр үнгэргэхэ — иимэ зорилгонуудые арадай гэгээрэлэй, олониитын эмхи зургаанууд шиидхэхэ болоно.

Һуралсалай шэнэ жэл хадаа байгша ондо онсо өөрсэ орюон байдалда эхилхээ байна. Манай ороной багшанарай салин хүлһэ дээшэлүүлхэ тухай хуули һаяхан баталан абтанхай. Мүн бүри һаяхан юрэнхы эрдэмэй политехническэ һургуулинуудта һуралсалай болзор хубилгаха тухай тогтоол баталан абтаба. Эдэ бүгэдэ хадаа арадай гэгээрэлэй айхабтар ехэ удха шанартай байһые үшөө дахин гэршэлнэ гээшэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой тодорхойлһоной ёһоор, һургуули хадаа «арадай оюун бэлигэй культурын үндэһэ һуури мүн» болоно. Иигээд байхада багшанарай — коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлэгшэдэй үмэнэ, мүн гэр бүлынхидэй, олониитэ эдэбхитэдэй үмэнэ онсо харюусалгатай зорилгонууд табигдажа байна.

Үнгэрһэн үе соо һуралсалые ажабайдалтай холбохо, һурагшадые ажал үйлэдбэридэ һургаха, гэр бүлэдэ хүмүүжүүлхэ талаар зарим тэды дүй дүршэл бии болонхой. Хүмүүжүүлгын асуудалаар Партиин ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэри соо эли тодо программа тодорхойлогдонхой. Энээниие бэелүүлхын тулада ябуулжа байһан хүдэлмэри тухайдаа Буряад ороной багшанар, олониитэ эдэбхитэд энэ зун үнгэрһэн съезд дээрэ тобшолон хэлсэһэн байна.

Һургуулинуудые, хүүгэдэй эмхи зургаануудые шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ гээшэмнай гансахан лэ түлеэ бэлэдхэжэ шэрэхэ, һургуулиин байшангуудые заһабарилха бэшэ, харин эдэбхитэ ёһоор барилга хэхэһээ эхилээд, бусад олон хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ болоно. Зунай сагта үхибүүдтэй хүдэлхэ, һургуулинуудые багшанараар хангаха, бүгэдэ ниитын һуралсал тухай хуули бэелүүлхын тулада бэлэдхэл гэхэ мэтын хүдэлмэри ябуулха болоно. Энэ талаар олон газар нютагуудта ехэ ажал ябуулагдана. Республика доторой 400 гаран һургуули заһабарилгынгаа хүдэлмэри дүүргэнхэй. Мүнөө жэлдэ капитальна һомололгын мүнгөөр 11 һургуули баригдажа ашаглагдаха юм. Колхозуудай мүнгэ зөөреэр хори гаран һургуули баригдажа байна. Тэрэнэй 18-ниинь һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэн болохо хараатай. Улаан-Үдэ городто, Хориин, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл эмхитэй һайнаар ябуулагдана.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ гэр бүлынхид, колхозууд, совхозууд, предприятинууд, мүн багшанар, һурагшадшье эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Жэшээнь, Улаан-Үдын ЛВРЗ, нарин сэмбын фабрика, Серовой нэрэмжэтэ фабрика болон бусад һургуулинуудта ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Яруунын аймагай «Коммунизм», «Дружба» колхозууд, Хориин аймагай Үдын совхоз, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина», «Дружба» колхозууд, Түнхэнэй «Сибиряк» колхоз, Саянай совхоз болон бусад ажахынууд һургуулинуудтаа ехэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Жэшээнь, скотимпорт (эрхилэгшэнь Б. А. Сенченко) Хэрэн тосхондо найман жэлэй һургуулиин байшан, Яруунын «Коммунизм» колхоз Үльдэргын найман жэлэй һургуулиин байшан барижа дүүргэбэ. Иимэ жэшээнүүд олон.

Олон дунда, найман жэлэй, эхин һургуулинууд, мүн интернат һургуулинууд һуралсалай шэнэ жэлдэ эрхим һайнаар бэлдэнхэй. Жэшээнь, Түнхэнэй — Толтойн, Хэрэнэй дунда һургуулинууд, Зэдын — Брянска найман жэлэй, Хориин дунда һургуулинууд болон бусад аймагуудай һургуулинууд түгэс бэлэдхэлтэй шэнэ жэл угтахань.

Энээнтэй хамта ехэ дутагдалнууд тушаа тогтожо хэлэнгүй гарахын аргагүй. Зарим хүтэлбэрилэгшэд һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлые жэгтэйгээр удааруулаа. Захааминай Хужарай найман жэлэй һургуули, Зэдын аймагай Дээдэ-Үшөөтэйн дунда һургуули, Яруунын аймагай Эгэтын адагай дунда һургуули болон бусад шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие ехээр хожомдожо эхилһэн байгаа. Эдэ һургуулинуудай директорнүүд Банзарханов, Гомбожанов, Жамьянов гэгшэд һургуулинуудайнгаа байшангуудые, багшанарай байрануудые заһуулха хүдэлмэри үнэндөө таһалдуулаа гэхэдэ алдуутай бэшэ.

Һуралсалай шэнэ жэлэй эхилтэр бага саг үлөө. Тиимэһээ бэлэдхэл мууетай һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд тон яаралтай хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Энэ хэрэгтэ жэжэ бэжэ юумэн гэжэ байдаггүй ха юм. Һургуулиин байшангуудые, хамтын байрануудые заһабарилхаһаа эхилээд, кабинет, класс бүхэниие уран гоёор түхеэрхэ хүрэтэр бүхыень хараадаа абаха шухала. Бүхы һургуулинуудые, хамтын байрануудые, багшанарые түлеэгээр сүм хангаха гээшэ тон шухала асуудал мүн.

Түрүү колхозууд, совхозууд, предприятинууд өөһэдынгөө хүсөөр һургуулиин байшангуудые барижа байдаг. Энэ ехэ һайшаалтай байна. Һургуулиин, һуралсалай мастерскойн, спортивна залнуудые, багшанарай байрануудые бариха тухай гурбан жэлэй түсэб 1965 он болотор сүм дүүргэгдэхэ ёһотой.

Республикын Гэгээрэлэй министерство һургуулиин болон хүүгэдэй эмхи зургаануудай байшангуудай газаа талые гоёохо конкурс соносхонхой. Октябриин агуу ехэ һайндэртэ энээнэй дүн гаргагдаха юм. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, хүүгэдэй байшангууд энээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, үхибүүдэй, залуушуулай эстетикын талаар хүгжэһыень харуулха бэзэ. Һургуулиин досоо талань зохидоор түхеэрэгдэһэн байха ёһотой. Коммунис үзэл бодолтойгоор, культурнаар, коммунизмын хэрэгтэ үнэн сэхэ байхаар үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэ бүгэдэ туһалха зэргэтэй ха юм. Манай республикада олон һургуулинууд байшангайнгаа газаа, досоо талыень зохидоор, сэбэрээр, удха түгэлдэрөөр гоёонхой байдаг. Улаан-Үдын 1, 2, 3-дахи, Хяагтын, Хурамхаанай интернат һургуулинууд, Сэлэнгын, Загастайн, Тоорын болон бусад дунда һургуулинууд эдээнэй тоодо ороно. Эдэ бүгэдэ хадаа һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ ехэ туһатай байһаниинь ойлгосотой.

Һуралсалай энэ жэл хадаа манай багшанарта түсэгаар удха шанартай гэжэ тэмдэглээ һэмди. Энэ жэлэй октябрь, ноябрь һаранудта багшанарай салин ехэ болохо, тэрэ тоодо классай хүтэлбэрилэгшэд (һарын 10 түхэриг), дэбтэр шалгаханай түлөө (6—8—19 түхэриг) гэхэ мэтэ түлөөһэ нэмэжэ абадаг болохо юм. Багшанарай байдал һуудал улам һайжаруулхын түлөө партиин ехэ анхарал табижа байхадань энээндэнь хүрэмөөр хүдэлхэ, шэнэ үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ багшанарай бүхы бэлиг шадабаряа зорюулха байһаниинь лабтай. Республика доторнай 7 мянга гаран багшанар хүдэлжэ байна. Эдэнэй дунда 400 багша РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багшын нэрэ зэргэтэй, 935 хүн арадай гэгээрэлэй отличнигууд болонхой. СССР-эй Верховно Соведэй IV сесси дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэнэй ёһоор дуу домог зохёомоор гайхамшагта багшанар манайда олон. Иимэ арад зондоо алдар габьяатай багшанарай нэрые тоолохо болоо һаа аргагүй олон байха.

Энхэргэн һайхан сэдьхэлээ, оюун бэлигээ, шадабари мэргэжэлээ үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулдаг эрхим багшанарай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. Үхибүүдые нэгэ класстань хоёрдохи жэлээ һуулгангүй хүдэлдэг багшанар 1962 ондо 500 байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 1599 болоо.

Үхибүүдые нэгэ класстань хоёрдохи жэлээ һуулгаха ябадалые усадхаха хэрэг үшөөл хүсэд шиидхэгдээгүй байһан зандаа. Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ ниилээдгүй олон үхибүүд нэгэ класстаа хоёрдохи жэлээ һууһан байна. Энэмнай саашадаа тэсэшэгүй хэрэг мүн. Нэгэ класстаа һууһан шалтагаанһаа боложо олон үхибүүд һургууляа хаяна. Энэ талаар Баргажанай, Зэдын, Хяагтын, Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагуудта, Прибайкалиин райондо бирагүй үрэ дүнгүүдтэй.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэжэ байха үедэ бүгэдэ ниитын һуралсал тухай хуулиин бэелүүлэгдэжэ байһан тухай шалгажа үзэхэ, зохихо хэмжээ абаха шухала.

Августын гурбадахи декада соо хаа хаанагүй багшанарай зүблөөнүүд үнгэргэгдэхэ байна. Үхибүүдые, залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һургуулиин, гэр бүлын ба олониитын үүргэ дээшэлүүлхэ тухай асуудал энээн дээрэ зүбшэн хэлсэхэ юм. Эдэ бүхы хэмжээнүүдые гүйсэд бэелүүлжэ, һуралсалай шэнэ жэлые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха гээшэ бүгэдэ ниитын хэрэг мүн.

С. ДУГАРОВ,
Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр.

В. И. Ленинэй центральна музейдэ

Эдэнэр Ильичтэй суг ажаллаһан юм

МОСКВА, августын 12. (ТАСС). В. И. Ленинэй центральна музейдэ мүнөөдэр нээгдэһэн шэнэ выставкые тэндэ ерэгшэд сэдьхэлээ хүдэлгэн хараба. Энэ выставкэ дулэтэмэ революционерка, Коммунис партиин элитэ ажал ябуулагша, В. И. Ленинэй дайшалхы туһалагша Анна Ильинична Елизарова — Ульяновагай түрэһөөр 100 жэлэй, Дмитрий Ильич Ульяновай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо зорюулагдаһан юм. Ильичэй эгэшэ, ахань революционернүүдэй хүндэ хүшэр замаар тэрээнтэй хамта ябаһан байгаа.

Выставкэдэ табигдаһан материалнуудай олонхинь түрүүшынхеэ харуулагдана. Выставкэ Владимир Ильич болон Ульяновтанай бүхы гэр бүлын ажаһууһан оршон байдалтай гансата танилсуулна. Энэ ехэ, эбтэй эетэй бүлын гэшүүд жиирэй хүнэй зол жаргалай түлөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулһан юм. Арадай зол жаргалай түлөө Анна Ильинична аюулда ородог, хүндэ хүшэр байдалые тэсэжэ гарадаг байгаа.

Анна Ильиничнагай 1886 ондо революционно ажал ябуулгаяа эхилһэн, түрүүшынхеэ арестдэ ороһон ба Петербургһаа сүлэгдэһэн тухай выставкын документнүүд эли тодоор гэршэлнэ. Түрмэ, сүлэлгэһөө Владимир Ильичэй эгэшэдэ бэшэһэн «Россида капитализмын хүгжэлтэ», «Материализм ба эмпириокритицизм» гэһэн хүдэлмэринүүд тухай бэшэгүүд онсо һонирхолтой. Выставкэдэ табигдаһан фото-зурагууд А. И. Ульяновагай ородой түрүүшын революциин, реакциин, бүхэдэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ хэһэн хүдэлмэриие гэршэлнэ. Тэрэ олон ондоо городуудта — Москвада, Киевтэ, Саратовта, Петербургда, Томскдо ажаллаһан. Революционно ажал ябуулгын түлөө оло дахин арестдэ ороһон байха.

Выставкын таг дээрэ «Работница», «Ткач» гэһэн журналнууд, англи, итали, немец хэлэнүүдһээ тэрэнэй оршуулһан гадаадын гүрэнүүдэй уран зохёолшодой номууд табигданхай. Анна Ильинична 1914 ондо «Работница» журналай редактораар ажаллаһан юм. Мүн тэрэнэй В. И. Ленинэй ажал хүдэлмэри тухай бэшэһэн олон номууд выставкэдэ табигдаа.

Революционно хүдэлөөн, коммунис партиин хуушанай ажал ябуулагшадай нэгэн болохо Дмитрий Ильич Ульяновай хэһэн хүдэлмэриие олон тоото фотозурагууд, бэшэгүүд болон бусад документнүүд гэршэлнэ.

Выставкые арад зон тон ехэ анхаралтайгаар харана. Түрүүшын үдэр выставкэдэ хэдэн зуугаад хүн ороһон байна.

ШЭНЭ ЭКСПОЗИЦИ

МОСКВА, августын 13. (ТАСС-ай корр.). В. И. Ленинэй центральна музейн 22-дохи залай экспозицинууд заһагдажа дүүргэгдээд, һаяхан нээгдэбэ. «Үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулгын үе» гэһэн темэдэ зорюулагдаһан олон фотозурагууд, документнүүд энд суглуулагданхай. Тэдэнэй ехэнхинь түрүүшынхеэ харуулагдана. Манай Коммунис партиин структура, тэрэнэй ургалтые харуулһан материалнууд арад зоной анхарал ехээр татана. 1961 оной январиин 1-дэ манай орон дотор 11.022.369 партиин гэшүүд болон кандидатууд байһан юм. Тэндэ түүхэтэ XX съездһээ хойшо Советскэ Союзай Коммунис партиин ургалтые харуулһан тоо, баримтанууд харуулагданхай.

Нэгэ стендэ КПСС-эй XXII съездын, тэндэ баталагдан абтаһан Программын уласхоорондын удхатай байһаниие харуулһан фото-зурагууд, съездын хүдэлмэриие харуулһан хилын саанахи гүрэнүүдэй газетэнүүд табигданхай. Мүн хари түрэнүүдэй хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн КПСС-эй Программа бии.

«Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата жагсаалтай байхын түлөө КПСС-эй тэмсэл тухай» гэһэн стенд шэнээр хэгдэбэ. Тэндэ партийна журам, хүдэлмэришэн ангиин партиин бата нэгэдэл бэхижүүлхэ тухай В. И. Ленинэй захяа заабаринууд, дэлхэй дээрэхи Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай съезд, конференцинүүд тухай мэдээсэлтэй газетэнүүд харуулагдана.

Н. С. Хрущев СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ хүдөөгэй врач Дмитрий Николаевич Линьковой ажал хүдэлмэриие һайнаар сэгнэһэн байна. Тэрэ Москвагай областиин Ступинска районой Отрадненска участково больницада хорин табан жэл соо таһалгаряагүйгөөр ажаллана. Энэ үе соо хирург-коммунист Д. Н. Линьков гурба мянга шахуу операци хэһэн байна. Үдэр һүниие илгангүй, агаарай ямаршье уларилда холын тосхонуудта үбшэлһэн хүнүүдтэ ошодог. Д. Н. Линьков — районой Соведэй депутат, элүүрые хамгаалха талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ. 1962 ондо России Федерациин габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Отрадненска больницын врач Д. Н. Линьков үбшэлһэн хүндэ ошохынгоо урда тээ. ТАСС-ай фото.

Манайшье хубита оролсохо

Нэмжээ уужам Түгнын талые таряагаар баян гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Мүнөө олохон ажахынууд таряа хураалгадаа орожо эхилээ. Уданшьегүй алтан орооһон аадар мэтээр адхархань.

Энэ сүлөөгүй сагта гансашье минута үнэтэй. Энээниие эмшэлэгшэд һайн ойлгоно. Алтан орооһоной ехээр адхарха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха гээшые манай эмшэлэгшэд һайн һайхан ябадалда тоолоно. Таряа хураагшадай элүүр энхые сахин хамгаалхадаа, таряа хураалгада ехэхэн туһа хэхээ бидэнэр мэдэнэбди.

Үнэн ажалнай хэһэн хэрэг соомнай мүндэлнэ. Таряа хураалгын үедэ юу хэхэ ёһотойбибди гэжэ ойлгожо ядаха юумэн оройдооншье байхагүй. Манай Мухар-Шэбэрэй аймагай больница яһала олохон ажахынуудые хангадаг юм.

Теэд юу хэжэ байнабибди? Таряа хураалгын үедэ врач, фельдшернүүдтэ ямар ажахынууд даалгагданхайб? Баран эли, түсэхай график табигданхай.

Тиибэшье газар газартахи участково больницынхид, фельдшернүүд хэхэ хэрэгээ дүүргэжэ эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, «Победа» колхозой Хара-Шэбэр гэжэ нютагтахи полевой станиие тэндэхи фельдшер нүхэр Ковалев ошожо шалгаа, элүүр энхын булан тэндэ эмхидхэһэн. Тэрэ энэ нютагта нилээд ажаллажа, хүн зоноо һайн таниха болоһон байха. Таряа таригшадай, хураагшадай бригада дээгүүр «таба минутаар», «ойро зуурахан» ябаад, ушар байдалые һайн мэдэхэ болоо хаш.

Таряан ажал дээрэ ехэ олон машина, трактор хүдэлнэ. Тиигээд зарим механизаторнууд һогтуугааршье трактор, машина жолоодоходоо болодог. Аюул оһолһоо яажа бэеэ һэргылхэб, хайшан гэжэ техникэеэ зүб хэрэглэхэб гэһэн асуудалаар манай больницын эмшэлэгшэд совхозой хүдэлмэришэд, механизаторнууд, колхозниигуудай дунда лекци, элидхэл уншажа, хөөрэлдөө хэжэ эхилээ.

Больницадамнай гурбан машина бэлэн. Һаяар 3—4 врач, санэпидстанциин, аптекын хүдэлмэрилэгшэд хэдэн бүлэг болон полевой стануудые шалгахаяа гарахань. Тэдэнэр медицинскэ 75 аптечкэ бэлдэнхэй, полевой стан бүхэн дээрэ элүүр энхын булан эмхидхэхэ юм.

Хонхолын участково больницые абаад үзэе. Энэ 25 хүнэй һууритай больница юм. Врач Морозова оролдосотой. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой полевой станиие үни хада шалгажа үзэһэн, медицинскэ аптечкэнүүдээр хангаһан, техникые зүбөөр хэрэглэн, аюул оһолһоо яажа һэргылхэб гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна бшуу.

Полевой станууд дээгүүр ариг сэбэрые сахиха, столовонуудайнь ажалые шалгаха хэрэгые манай эмшэлэгшэд урагшатайгаар ябуулхаяа бэлдэнэ.

Таряа хураалгын энэ сүлөөгүй хаһада полевой стан дээрэ үдэртөө хэншье байдаггүй. Тиимэһээ манай фельдшер, врачнууд үглөөгүүр эртэ, али үдэшэ орой тэндэ ошодог байха юм.

Ургасал һайнаар абтаг! Бидэшье шадалаараа хамһалсахабди.

В. АНГАПОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай больницын главна врач.

Улаан-Үдын «Теплоавтоматика» заводой токарь Зоя Ивановна Неушева даабарита ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилнэ. Тэрэ ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хандаг, коммунис ажалай ударник юм. Зураг дээрэ: В. И. Неушева ажалдаа.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

БЭРХЭЛ ХАДАА МАГТУУЛНА

Элдэб түхеэрэлгэ, зэр зэмсэгүүдые заһабарилжа, пресс хэбүүдые тааруулан табижа шадаха дүрбэн тэгшэ слесарь юм гэжэ Филипп Меркулович Овчинников тухай «Электромашина» завод дээрэ үнинэй хэлсэдэг болонхой.

23 жэлдэ нүхэр Овчинников эндэ ажаллажа байгаа юм. Энэ үедэ завод дээрэ элдэб янзын продукци үйлэдбэрилэгдөө. Нефтяной промышленностьдо хэрэглэгдэдэг пресс, «Альвиер» гэжэ уһа бүлэхэ насос бүтээлгэ, ЗИС-21, МАЗ-200, МАЗ-501 түхэлэй автомашинануудые, КТ-12, ТДТ-40, ТДТ-60 түхэлэй тракторнуудые заһабарилга, К-61 гэжэ автомобильна кран, элдэб электродвигательнүүдые бүтээлгэ — заводой хэһэн бүтээһэниие тоолохо болобол олон. Эдэ бүгэдэдэ слесарь, бэрхэ уралан нарижуулагша Овчинников өөрынгөө хубитые оруулһан лэ байха.

Гансахан һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада Филипп Меркулович 24 уралан нарижуулгын дурадхал оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Энээнэй ашаар завод 4 мянган түхэриг мүнгэ алмаха аргатай болоо.

Электромеханическа цехэй эмхидхэгдэхэтэй сасуу эндэхид электродвигательдэ хэрэгтэй стеклотекстолидаар хэгдэдэг зүйлнүүдые бүтээхэдээ ехээр ядалдаба, голодоһо гаргадаг байба. Энэ ажалтай һайса танилсаһанайнгаа, хаража үзэһэнэйнгөө удаа Филипп Меркулович түсэхай түхеэрэлгэ зохёожо, тэрэнэйнь ашаар стеклотекстолидые прессээ хабшаад отолдог болоо һэн. Ажалай бүтээсэ хэдэ дахин дээшэлжэ, хүдэлхэдэшье зохид эрхэ байдал хангагдаа. Жэлдээ 692 мянган түхэриг мүнгэ алмаха арга олгогдобо. Голодоһон огто усадхагдаа. Эндэ нүхэр Овчинниковай зохёоһон, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн бусад дурадхалнууд дээрэ тогтоногүйбди.

Ажал хүдэлмэри хүнгэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ иимэ һайн һайхан зорилгодо Филипп Меркулович хүсэ шадалаа элсүүлдэг заншалтай.

А. НИКОЛАЕВ.

ЭБТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАЖА...

Хори. Загарайн ой модоор бэлдэгдэһэн хэдэн зуун кубометр модон Үдэ голоор урадхагдажа, Онохойн модоной комбинадта ерэжэ буулгагдаад, заримаһиинь вагондо ашаалагдажа, ороной шэнэ шэнэ барилгануудта эльгээгдэжэ байдаг. Модо вагондо ашаалалга дээрэ Феофан Евстафьевич Шваровай бригада 10 гаран жэл хүдэлжэ байна.

Коммунис ажалай ударнигай хүтэлбэридэг энэ бригада комбинат дээрээ гүрүү бригаданудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Халаандаа 72 кубометр модо ашаалжа ябуулха байбал, бодото дээрээ үдэр бүри 150—170 кубометр модо тээжэ, саашадань эльгээнэ. Байгша оной һүүлшын 3 һарада (май, июнь, июльдэ) түс бригадынхид 10 мянга гаран кубометр модо тээжэ, хилын саанахи гүрэнүүдтэ эльгээгээ.

— Манай бригадынхид эбтэй эетэйнүүд, — гэжэ Феофан Евстафьевич хөөрэнэ. — Эбтэйгээр хүдэлхэдэ, ажалшье урагшатан байдаг.

Бригадын гэшүүд бултадаа энэ комбинат дээрэ 10—10 жэлһээ үлүүтэй ажаллана. Булта коммунис ажалай ударнигууд болонхой. Бригадир нүхэр Шваров һаяхан Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаа юм. Байгша оной түрүүшын хахадай дүнгөөр республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ.

Коммунис ажалай бригадынхид энэ жэлдэ долоон жэлэй түсэб дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

И. ПОПОВ.

Халаахай

Хэниинь харюусаха юм!?

«2600 центнер саахарай свёкло гүрэндөө худалдахабди. Тэрэнэй түлөө 50 гектарта энэ ургамалые тарихабди» гэһэн уялга Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз бүри нёдондо абаһан юм. Үнэхөөрөөшье табин гектарта тарилга хэгдэһэн байгаа. Гэбэшье ургасынь хойноһоо ямаршье харууһалга эмхидхээгүй, бултыень үхүүлжэрхиһэн гэхэ. Тиигэжэ абаһан уялгаяа саарһан дээрэнь үлөөһэн жэшээтэй.

Иимэ хохидол колхоздоо ушаруулһан хүтэлбэрилэгшэдтэ ямаршье зэмэ тодхогдоогүй байшоо. Тэрэ дутагдалһаа колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Соковиков, главна агроном нүхэр Гонсорунов гэгшэд ямаршье тобшолол хээгүй.

Энээниинь юугээр гэршэлэлтэйб? Түс ажахы 1964 ондо баһал 50 гектарта саахарай свёкло тарижа, ургаса хураажа абахаар түсэблөө. Тэрэнээ тариһан нэрэ зүүгээ. Саашаа юун болооб гэбэл, 1-дэхи отделенидэ 5,8 гектартань, 2-дохи отделенидэ 11 гектарта нэгэшье эшэ набша бултайгаагүй, тэрэ газарынь үрмэдэһэ, хамхуулаар бараюулшоо. Шалгажа үзэхэдэнь, саахарай свёклын үрэһэн хородогдоогүй, мүн гүйхэндэ һуутгагдаһан байжа, хорхой шумуулай хүнэһэн болошоо хаш.

Тиихэдэ мүн нэгэдэхи отделениин 13,2 гектар, гурбадахи отделениин 10 гектар саахарай свёкло буртаг үбһэндэ даруулшанхай, баһал энэ гэхэ юумэ ургаагүй. Гараа болоһон ургасынгаа хойноһоо агротехническэ заабариин ёһоор харууһа огто эмхидхээгүй. Буртаг үбһыень зулгааха, газарыень зөөлэрүүлхэ, ургасыень шэнгэрүүлхэ гэхэ мэтын шухала хэмжээнүүд оройдоо хэгдээгүй байна ха юм.

Энэ үнэтэ ургамалдаа иигэжэ эзэн бусаар хандаһанһаань боложо, дүшөөд гаран гектар саахарайнь свёкло энэ жэлдэ баһал хосорбо бшуу. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд яахадаа иимэ һэнгэргүйгөөр энэ ургамалда хандана гээшэб? Энээнэйнгээ түлөө нүхэд Соковиков, Гонсорунов гэгшэд хэһээгдэхэ юм гү, али үгы гү гэжэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэдһээ асуултай.

Энэ жэлдэ 2500 центнер саахарай свёкло гүрэндөө худалдаха гэһэн уялгыень мүнөө жэлдэ хэн дүүргэжэ үгэхэнь гээшэб?!

С. БИМБАЕВ.

Соёл болбосорол дэлгэрүүлэгшэд

Иван ЦВЕТКОВ, СССР-эй культурын министрэй орологшо

■ ■ ■

Врачнуудай, багшанарай, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, худалдаа наймаанай, гэр байрын-коммунальна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ нэмэхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол совет олониитын гол анхарал татажа байһаар.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин энэ тогтоол тайлбарилжа үгэхыень гүйжа, СССР-эй культурын министрэй орлогшо **Иван Цветковто** АПН-эй корреспондент хандаһан байна.

Арад зониие хангадаг мэргэжэлтэдэй салин хүлһэ нэмээхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй IV сессиин тогтоолые улад зоной ехэтэ һонирхожо байһаниинь ойлгосотой. Советскэ Союзай арад зоной горитой хүбиин ажабайдал улам һайжаруулха тухайда хэлэгдэнэ бшуу.

Совет парламентын шиидхэбэринүүд совет соёл болбосоролой хүдэлмэрилэгшэдэй олон тоото отрядай хүсэл бодолтой тааралдана ха юм. Жэшээлхэдэ, манай министерствын талаар 170 мянган эмхи зургаан бии юм. Тэдэнэй дунда 88.340 ниитын библиотекэ, 79.850 клуб, 770 музей, соёл болон амаралтын 660 парк, арадай бэлигэй 175 байшан, 27 планетари бии. Тэндэ ажаллагшадай 417 мянганайнь салин хүлһэн нэмэбэ.

Совет орон доторхи клуб, библиотекэнүүд энээнһээ һураггүй олон гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Клуб, библиотекэнүүд профсоюзуудта, промышленна предприятинуудта, һуралсалай газарнуудта, элдэб эмхи зургаануудташье бии байдаг. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй салин баһал нэмэхэнь. Манайл министерствэдэ мэдэлтэй эмхи зургаанууд тухай би хэлэнэб.

Соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн дунда дэргээр 34 процент нэмээ. Заримашуулайхи (жэшээнь, клубуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин) 53,5 процентээр нэмэхэ. Салин нэмэжэ түлэхын тула 90 миллион түхэриг һомологдонхой.

Хүдөөгэй клубуудта ажаллагшадай салин баһал нэмэхэ. Энэнь тон зүб. Хүдөөгэй клубта салин абадаг нэгэ хоёр хүдэлмэрилэгшэ байдаг гээшэ. Тэдэнэр олон уялгатай. Энэ талаар тодорхой жэшээ харуулха хүсэлтэйб.

Горьковско областиин Лысковско районой «Восход» совхозой хүдөөгэй клубые даагша Павел Филипповтэй һаяхан ехэ танилсааб. Клубай байгааша Быковка тосхон — ородой суута купецууд, промышленнигууд Демидовтэнэй ордон байһан газар юм. Министерствын уряалаар Москва ерэжэ, бүхэсоюзна телевиденеэр Филипповай үгэ хэлэхэдэнь, совет болон гадаадын олон хүнүүд тэрэниие хараһан байгаа. Олон юумэ үзэһэн интеллигентнэ, зохид нүхэр юм. 1941 ондо дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр библиотечнэ институтда ороод байхадань, дайн эхилшоо һэн. Солдат Павел Филиппов Украиные сүлөөлхын түлөө дайлалдажа ябахадаа шархатаад, хүлөө тайруулаа бэлэй. Филипповэй эсэгые фашистнар буудажа алаһан байгаа. Тэрэнэй партизан ахань наһа бараа һэн. Гурбан орденоор шагнагдаһан Павел Филиппов 1945 ондо Быковкадэ ерэһэн сагһаа хойшо мүнөө болотор хүдөөгэй клубые хүтэлбэрилнэ.

Энэмнай тосхон соогоо хүндэтэй хүн болонхой. Ужам залтай, кружогуудай хэшээл үнгэргэхэ таһалгануудтай клуб залуушуулай туһаламжаар барюулаа. Клубай совет эмхидхээд, хүдөөгэй интеллигенциие тэрэнэйнгээ хүдэлмэридэ хабаадуулаа. Тэрэнэй зүбшэлөөр эмшэд, багшанар соёлой университет нээгээ, драматическа, хоорой, хореографическа болон бусад кружогуудые бии болгоо. Мүнөө Филиппов һайн дуранай 60 туһалагшанартай. Тэдэнь клубай элдэб янзын хүдэлмэри ябуулдаг. Совхозойнь клуб — России Федераци доторхи эрхим клубуудай нэгэн юм.

Филиппов гансал мүнгэ хараад һуудаггүй. Арюун һайхан сэдьхэлтэй, арад зониие гэгээрүүлэгшэ, дааһан ажалдаа түйлай дуратай хүн лэ. Теэд тэрэнэй байдал бусад хэдэ мянган нүхэдэйнь байдалдал адляар нилээд һайжархаяа байһаниинь аятай бэшэ аал!

Ниитын библиотекэнүүдэй олонхинь хүдөө нютагта байдаг. Салин хүлһэнэй нэмэһэн ушар тэдэнэй ажалда һайнаар нүлөөлхэ байха. Ном гээшэмнай совет хүнэй ажабайдалда ехэхэн үүргэ дүүргэдэг. Советскэ Союзай гурба-дүрбэн хүн бүхэнэй нэгэниинь һуралсадаг гэжэ тоо бүридхэл дээрэһээ харагдана.

Эрдэмдэ һураха гэһэн хүн зоной хүсэлые хангаха гэжэ гүрэн оролдоно. 1953—1963 онуудта орон соомнай 12 млрд. ном хэблэгдээ. Ороной хүн бүхэндэ 53 хэһэг ном хүртэнэ. Номууд 138 хэлэн дээрэ, тэрэ тоодо СССР-эй арадуудай 89, хилын саанахи 49 хэлэн дээрэ гаргагдана. Советскэ Союзай библиотекэнүүдэй һан жаса баян, уншагшадай тоо угаа олон. Хүдөөгэй библиотекэ бүриһөө 1100 хүн ном абажа уншадаг.

Библиотекарьнууд ном үгэлгөөр ажалаа хизаарладаггүй. Совет библиотекэ бүхэн — бага, ехэшье һаа — культурна, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин гуламта болоно. Уншагшадай конференци, үгэ бүляалдаан, гол асуудалнуудые тайлбарилһан лекцинүүд, уншагшадтай хөөрэлдөөн, методическа, библиографическа научна хүдэлмэри гэхэ мэтые библиотекэнүүд эмхидхэдэг. Совет обществодоо тэдэнэр хүндэтэй. Зарим республиканудта «Республикын габьяата библиотекарь», «Культурын габьяата ажал ябуулагша» гэхэ мэтын хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд бии болгогдонхой. Иимэ нэрэ зэргэнүүдтэ библиотекын олон хүдэлмэрилэгшэд хүртэнхэй.

Соёлой фронтын хүдэлмэрилэгшэдэй салингай нэмэһэн ушар клубуудай, библиотекэнүүдэй, мүн бусад эмхи зургаануудай ажалые улам һайжаруулгада туһалхань лабтай.

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной августын 18.

Мүнөөдэр СССР-эй Агаарай Флодой үдэр

СОВЕТСКЭ АГААРАЙ ФЛОТ

Сергей РУДЕНКО, Советскэ Союзай Герой, авиациин маршал

АВГУСТЫН 18-да СССР-эй Агаарай Флодой үдэр. Эрэлхэг зоримгой хүнүүдые—огторгойн эзэдые, мүн агаарай онгосонуудые ниидэлгэдэ ...дэхэгшэдые, самолет бүтээгшэ...е—авиационно мэргэжэлтэд, конструкторнууд, хүдэлмэришэд болон инженернүүдые энэ үдэр совет ...д алдаршуулан хүндэлдэг. ...СР-эй Агаарай Флодой үдэр — ...эдэ арадай һайндэр.

Манай совет авиаци Эхэ оро...ингоо огторгойн хилэ хёрхо хур...р сахихынгаа саада тээ коммунизм элэбхитэйгээр байгуулалсадаг ...шэ. СССР-эй хото, хүдөө нютагуудые, область болон республикануудые агаарай оло мянтан харгы ...үүд холбодог. Агаарай 30 гаран ...үүд хилын саана абаашана. «...У-114» гэжэ пассажирска реактивна самолет Москва Гавана хоёр...е холбоо. Советскэ авиаторнууд ...той түби, океан далайнуудые ...алан ниидэжэ, сэбдэг хүйтэн ...һан хушалгатай холын Антарктика худар харгы зам гаргаа.

Росси — самолёдой анхан бүтээгдэһэн, анхан агаарта дэгдэһэн ...ниинь юм. Түрүүшын самолёдые ...д арадай бэлигтэй хүбүүн Александр Можайский ухаалан зохёогоо ...эй. Реактивна мотоортой түрүүшын самолёдые эрэлхэг революционер Николай Кибальчич Петропавловска хэрэмэй харанхы таһалганууд соо хаалгаатай һуужа байхадаа, саазалуулхаһаа хэдэн хоног ...д ухаалан зохёогоо һэн.

Мүнөө үеын авиационно ородой ...тэ ехэ эрдэмтэ Михаил Ломоносов, Дмитрий Менделеев, ород космонавтикын эсэгэнь болохо Константин Циолковский гэгшэд үлгыдэн ...лжэжэ, хүл дээрэнь табяа бэлэй. ...арай тамаралгые урагшань даб...ха, дээшэнь дэбжээхын тулада ...колай Жуковский, Сергей Чаплыгин үрэ ехэтэй ажал хээ һэн. ...ар үнида, революциин урда тээ, ...олой олон мотоортой самолёдууд ...ээгдэһэн байгаа.

Теэд хаанта засаг оронойнгоо ...аци хүгжөөхэ гэжэ оролдохоһоо ...тагай, тэрэнэй хүгжэлтэдэ элдэб ...аар һаад хэдэг байгаа. Имагтал ...үүехэ Октябриин хубисхалай ...үлээр, тэрэнэй ашаар, В. И. ...нинэй үүсхэлээр манай авиационно промышленность байгуулагдажа, ...ытай конструкторнууд, летчигүүд болон һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд урган дэбжэжэ эхилһэн байгаа.

Байн байтараа манай авиаци дэлхэй дээрэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ ороо бэлэй. Бүри дайнай урда тээ уласхоорондын авиационно рекорднуудай талаар СССР дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлээ һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэ багта Совет оромнай олон истребитель, бомбардировщик болон транспортна авиацитай байгаа. Александр Яковлев, Сергей Ильюшин, Владимир Петляков, Семен Лавочкин, Артем Микоян гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг конструкторска коллективүүд эрхим һайн машинануудые зохёоһон байна. Теэд тэдэнии тон олоор бүтээн гаргажа шадаагүй байтарнай дайн эхилшоо һэн. Мүн дайнай эхеэр хилэ шадарай аэродромуудта байтаа нилээд олон самолет бомбодуулан хосорһон байна.

Дайлалдаха дуратай летчигүүдай хэды олоншье һаань, машина хүртэдэггүй һэн. Заримандаа манай дүрбэхэн истребитель немецкэ арбан «мессершмидтнүүдые» айнгүйгөөр добтолдог байгаа. Түрүүшын байлдаануудта огторгойн баатарнууд шалгаран гараа бэлэй. Тэдэнэй дунда Николай Гастелло, Дмитрий Хэрингонов, Виктор Талалихин. Дайнай үедэ совет летчигүүд дайсанине 75-һаа үлүү самолёдоороо дайруулан сохижо унагаагаа бэлэй.

Дайн дүүрэһээр үни болобошье, асари ехэ байлдаанда хабаадалсаһан бидэнэр үзэһэн хараһанаа мартагшагүйбди.

...Волго мүрэнэй эрье дээрэ болоһон байлдаан. Оршон тойрон улаан гал соробхилно, ондоо юуншье үгы. Үүрэй толонһоо үдэшын боро хараан таһартар огторгойдо истребительнүүд, бомбардировщигууд, штурмовигууд элинэ, эрьелдэнэ. Газарые шүүрэхэеэ ябаһандал, найман «ИЛ-2» байлдаанай урда тала руу шуумайна. «Ниидэдэг танкнууд», «хара үхэл» гэхэ мэтэ нэрэ тэдээндэ немецүүд үгтэдэг бэлэй. «ИЛ»-нүүдые манай истребительнүүд далдалан ниидэлсэнэ. Үүлэнэй саанаһаа гэнтэ олон «мессершмидтнүүд» гаража ерэнэ. Манай командна пунктын офицернүүдэй нэгэниинь огторгой өөдэ шэртэн хаража тоолоно:

— Арба... хори... хорин таба!..

Совет истребительнүүд дайсание харамсаараа, дүрбэниинь штурмовигуудые халхалхаяа үлэнэ, бэшэнь ахалагша лейтенант Василий Барановай хүтэлбэри доро дайсанай урдаһаа харсага шэнги шуушанад. Дайсанай түрүүшын истребитель утаа баагаюулан, хамараараа газар хадхашана. Үшөө нэгэниинь мухаришаба. Бэшэнь хулгана мэтэ үүлэнэй саагуур шургалдан хорошоно. Олон боломсоороо тэдэнэр дахинаа бусажа ерэхэдэнь, манайхин баһал самолёдуудаа олон болгожо, агаарай байлдаан баһа һэргэжэ, хэдэн «мессершмидтнүүд» газар үмхэшэнхэй хэбтэнэ. Гитлерэй хара хирээнүүд манай бүргэдүүдэй добтолгые тэсэжэ ядахадаа, тэрьелжэ, амияа абарба.

Волго шадар болоһон байлдаанай үедэ манай летчигүүд олон зуун илалта асарһан байнад. Дайнай үедэ дайсанай 50 гаран самолет сохижо унагааһан Совет Союзай хоёр удаа Герой Владимир Лавриненковэй алдар солонь эгээл эндэ мандаа бэлэйл.

Волгоһоо Эльбэ хүрэтэр ошоһон агаарай армиие дайнай үедэ командалжа ябаһан хүн хадаа совет арад шэн зоригто ажалаараа дайшалхы эрхим машинануудые бүтээн, манай гарта барюулдаг байгаа гэжэ үнэн руунь хэлэхэ байнаб. Самолёдууд үдэрһөө үдэртэ олошорон, дайсанай булюу байдалынь үгы боложо захалһан юм.

1943 оной зун болоһон Курска байлдаанай үедэ манай авиаци хүсэд илажа гараба. Июльһээ ноябрь болотор немецко-фашистска булимтарагшад арба гара мянган машинаа алдаһан байгаа.

Баатаршалга гаргаха ябадал манай летчигүүдай дунда тон олон байгаа гээд бэшээ һэм. Жэшээнь, Алексей Маресьев Захар Сорокин хоёрые абажа үзээел даа. Шархатаһан, хүлдэһэн тэдэ хоёр хүндэ операцида орожо, хүлөө тайруулһан мүртөө дахинаа истребительнүүдтэ һуужа, дайсанаа сохижо ябаһан байгаа. Тиимэ жэшээнүүд тон олон.

1944 оной нажар Белоруссиие дайсанһаа сүлөөлхын түлөө байлдаае газарай сэрэгүүдэй хэжэ ябахадань, тэдэнии агаарһаа манай зургаа мянга табан зуун самолёдууд дэмжэжэ байгаа.

Берлинэй түлөө байлдаанда совет талаһаа 8400 самолет хабаадалсаа һэн. Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо фашис Германи болбол совет германска фронт дээрэ 75 мянган самолёдуудаа сохюулһан байгаа.

СССР-эй Агаарай Флодой авиаторнуудай сэрэгэй баатаршалгые оромнай үндэрөөр сэгнээ һэн. Хоёр зуу мянга гаран летчигүүд орден болон медальнуудаар шагнагдаһан, хоёр мянга гарандань Советскэ Союзай Геройн, жара гарандань тэрэ үндэр нэрэ зэргэ — хоёр удаа, Александр Покрышкин, Иван Кожедубта гурба удаа олгогдоһон байгаа. Тэрэ хоёр тус бүри дайсанай бүхэли авиаполк агаарай байлдаанда үгы хэһэн байнад.

Советскэ сэрэгэй транспортна авиаци дайнай үедэ шэн зоригто туйлай ехэ ажал хэһэн байгаа. Үдэр һүнишье һаа, саһа бороошье һаа, тэдэнэй экипажнууд дайсанай ара тала руу зүрхэтэйгөөр ниидэн ошодог, хүбшэ тайгада, хада уулада партизанска баазанууды һонор бэрхээр оложо, түргэн зуура түхеэрһэн аэродромуудта буужа, асарһан ашаагаа, буу тобшонуудаа буулгаад, шархатаһан партизануудые, сэрэгшэдые абаад, һөөргөө бусадаг байгаа.

Дайн дүүрэһээр үни болоо. Дайнай шархануудые эдэгээгээд, Совет оромнай экономико, соёл культураяа хүгжөөхэдөө асари ехэ амжалта туйлаба. Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро коммунизм эрид шиидэнгеэр байгуулнабди. Мантай хамта, гар гараа барисалдан, социалис эб хамтын оронууд марксизм-ленинизмын илалта түгэлдэр туг доро шэнэ ажабайдалаа байгуулна.

Шэнэ общество байгуулагшадай амгалан тайбан ажалые СССР-эй болон социализмын бүхы лагериин зэбсэгтэ хүсэнүүд хёрхо хурсаар һэргылэн сахижа байдаг. Эб найрамдалай часовойнуудай зэргэдэ совет авиаци хүндэтэ һуури эзэлнэ.

Совет Агаарай Флот тон ондоо шанартай, реактивна флот болонхой. Абяанай тарадагһаа хэдэ дахин анхан доботолходоол үгы хэхэ арга бии.

Совет Агаарай Флот гээшэмнай гансашье сэрэгшэ байлдааша бэшэ, мүн ажалша ха юм. Дайнай үедэ дайшалхы эрхим һайн машинануудые ухаалан зохёоһон авиациин конструкторнууд мүнөө болоходо шэнэ түхэлэй далита аппарадуудые, тэрэ тоодо пассажирска онгосонуу-

суурханхай. 168 һууритай «ИЛ-62» гэжэ түбинүүдэй хоорондо ниидэхэ асари томо самолет агаарай замда һаяар гарахаяа байна.

Һүүлэй үедэ Совет Агаарай Флот шэнэ янзын спортивна самолёдуудтай, агаарай бишыхан таксинуудтай, вертолёдуудтай болобо.

Социалис наука, техникын, промышленностиин бүхы һалбаринуудай туйлай ехээр хүгжөөд байһанай ашаар лэ совет авиацида имагтал гайхамшагта хубилалта болобо гээшэ.

СССР-эй Агаарай Флот хадаа зам-

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агаарай онгосонууд Тушино дээгүүр...

ТАСС-ай фотохронико.

хурдаар манай дайшалхы самолёдууд ниидэдэг. Пушка болон жиирэй бомбонуудай орондо манай самолёдуудта ракетэнүүд, ядерна зэбсэг тодхоотой. «Агаар-агаар», «Агаар-газар» гэһэн классай ракетэнүүд тон холо байгаа дайсание үгы хэхэ шадалтай юм.

Дайсанай самолёдуудые уридшалан тогтоодог манай самолёдууд артиллериин һомонһоо түргэнөөр шуушадаг. Тэрээн дээрэ тодхоотой шэнэ техникын ашаар дайсание ямаршье сагта, ямаршье уларилда дые, ухаалан зохёохоёо тон ехэ оролдосотойгоор ажаллажа байнад. Үнинэй эрдэмтэ конструктор Андрей Туполевай ухаалан зохёоһон гоё лайнернууд дэлхэйн бүхы оронуудта һайса мэдээтэй. Тэрэнэй «ТУ-114» жэшээлэшэгүй самолет мүн. Һая замда гараһан «ТУ-124» агаарай аяншадаар ехэхэн зохидшоогдобо. С. Ильюшинэй, О. Антоновой ухаалан зохёоһон олон һууритай турбовинтова пассажирска самолёдууд бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ буулинай онгосонуудай жолоо барингша космонавтнуудые һургаха кузница болонхой. Космонавтикые хүгжөөхэ тушаа Н. С. Хрущев ехэ оролдолго гаргадаг.

Совет Эхэ оронойнгоо огторгойн хилые хёрхо хурсаар хамгаалжа байгаа далита хүбүүдээрээ арад зомнай омогорхохол ёһоороо омогорхоно. Тэдэнэр СССР-эй, бүхы социалис лагериин оборонно, экономическа хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ хүсэ шадалаа бүхыдэнь, дууһандань зорюулна.

(АПН).

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ажалшад Эрхүү—Улаан-Үдэ гэһэн маршрудаар ниидэхэ «ИЛ-14» самолёдто һуужа байна. 2. Улаан-Үдын аэропортын вертолетчигуудай дунда үндэр бүрэсэтэ ажалаараа суурхаһан замай залууршад (зүүн гарһаа) А. Е. Буркин, Л. Н. Ахметвалеев гэгшэд аян замдаа гарахынгаа урда тээ.

Ниидэлгын талмай дээрэ...

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр городоймнай ажалшад авиациин үдэрые угтуулан, город, Байгал дээгүүр ниидэжэ сэнгэһэн, амарһан байна. Энэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиһээ сэлмэг, номин хүхэ тэнгэри табадахи океанай эзэдые уттан абаа. Улаан-Үдын аэропортдо энэ үдэр үхибүүдээрээ ерэһэн хүн зон олон, хүлгөөтэй, шуушатай..

— Хэн Байгал далай дээгүүр сэнгэхээр ерэнхэйб, талмай дээрэ ерэһэн самолёдто һуугты, — гэһэн соносхолой үгтэхэдэ, тэндэ суглараагшад хойно хойноһоо һубариллан, сагаан далита агаарай онгосодо ошожо һууна. Тиигэһээршье байтар самолёдой мотоор, һүр жабхалантайгаар нэержэ, сугларагшадаа баясуулна. «ЛИ-2» самолёдой летчигүүд нүхэд Горбачев Яновский хоёр энэ үдэр Байгал далай дээгүүр гурба дахин ниидэжэ, дала гаран хүнии сэнгүүлһэн байна.

Нүгөөдэ — город дээгүүр ниидэхэ дуратайшуул энэ үдэр илангаяа олон байгаа. Летчигүүд Цыденов, Корольков, Рассадин болон бусад үдэшэ орой болотор городойнгоо ажалшадые «ЛИ-2» самолёдто һуулгажа, сэнгүүлһэн байна. Үхибүүдээрээ ерэһэн городойнгоо ажалшадые аэропортын летчигүүд ээлжээ ээлжээгээр сэнгүүлжэ, аяар далаад шахуу дахин агаарта хөөрэжэ аалиханаар буужа амаруулһан сэнгүүлһэн байна бшуу. Иигэжэ авиаторнуудай һайндэр олон зоной хабаадалгатайгаар, хүхюун сэнгэлигээр үдэшэ оройхон болоһон хойно дүүрээ.

АРАДАЙ АЖАХЫТАЙ ХОЛБООТОЙ

СССР-эй агаарай граждан флот ...эрэгшэ жэлдэ—авиациингаа 40 ...лэй ойн һайндэртэ—Ленинэй ор...ноор шагнагдаһан байгаа. Парти, правительствын иимэ ехэ сэгнэлтэдэ хүртэһэн манай авиаторнууд арадай ...ахыда үзүүлдэг туһаламжаяа бүри ...одхахын хойноһоо оролдоно.

Агаарай замаар ябагшадай тоо ха...да үзэхэдэ, түмэр замаар аяншалагшадайхиһаа һураггүй олон болоһон байдаг. Жэшээ болгон, Эрхүү — Улаан-Үдэ, Улаан-Үдэ—Эрхүү гэһэн агаарай зам харилсаан тухай дурдая.

Буряадай АССР-эй үйлэдбэриин ...сэнэй хүгжэхэ, ургахатай хамта граждан авиациин хүгжэлтэ улам ...шална. Мүнөө республикын олон газар нютагууд агаараар холбоо харисаатай болонхой, үдэр һүнишье ...маагүй гэхээр дуратай тээшээ ниидэжэ байха аргатай болоһон байна шуу. Республикын арадай ажахыда ...үүлэгдэдэг туһаламжа тухай хэлэ... болоо һаа, тобойма баримтанууд ...он байха. Манай аэропортын самолет, вертолёдууд элдэб янзын хүдэлмэри хэжэ, арад зоноо баясуулжа ...дог. Хабарай үедэ ургамалда тэжээл оруулалсадаг, таряа, сабшалан ...роодог хорхой шумуул, зумбараануудые хюдалсадаг, ойн түймэр са...садаг байна. Летчигүүд медицинын хүдэлмэрилэгшэд, үбшэн зондо ехэ туһаламжа үзүүлжэ, олоной зүгһөө ...шаалда хүртэдэг.

Улаан-Үдын аэропортын летчигүүд 1958 онойхиһоо 1964 ондо 4 дахин олон хүниие зөөһэн байна.

Арад зоной эрилтэ гүйлтые бэелүүлэн, олон хүнэй һууритай «ЛИ-2» түхэлэй самолёдой бууха талмайнууд республикын нютагуудта бии болгогдожо байнхай. Тиимэ талмайнууд Хори, Нарһата, Романовка, Хэрэн, Баргажанай адаг, Хурамхаанда бии болгогдожо, тэндэхи нютагай ажалшад дуратай тээшээ ехэ машинада һуужа, холын аян замда зоридог болоо. Энээнһээ гадна Улаан-Үдэ, Шэтэ, Эрхүү городуудаар дамжан, агаараар ниидэжэ, оронойнгоо бусад городуудта ошохо арга манай республикын ажалшадта олгогдонхой. Аян замда зоригшодойнгоо эрилтые хангажа, шэнэ түхэлэй аэровокзалнууд Хэрэн, Романовка, Багдаринда баригдажа эхилээ. Тиихэдэ Улаан-Үдын аэропортын дэргэдэ һаядаа гостиница баригдахаар хараалагдана.

Байгша ондо манай экипажнууд хүдөө ажахыда үзүүлдэг туһаламжын жэлэй түсэбые 6 һарын туршада дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 10 мянган гектар талмай дээрэ химическэ үтэгжүүлгэ хэһэн байна. Жэшээнь, 1961 ондо самолёдоор 6,9 мянган гектар талмайда үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байгаа һаа, энэнь байгша ондо аяар 50 мянган гектарта хүргэгдөөд байна. Энэ жэлдэ республикын 41 ажахыда самолёдой хүсэн хэрэглэгдэжэ, баян ургаса хуряажа абаха үндэһэ һуури табилсаһан байна бшуу. Хүдөө ажахыда туһаламжа үзүүлһэн летчигүүднай хододоо эрхим һайнаар ажаллажа, ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд болон таряашадай зүгһөө баяр баясхаланда хүртэдэг байгаа. «АН-2» самолёдой командир Ю. Г. Николаев 103 часай туршада 9230 гектар талмай элдүүрилээ. Зэдын үргэн уужам талада ажаллаһан А. И. Козаков 88 часай турша соо 5431 гектар газар элдүүрилһэн байха.

Байталай шэмэрүүн уларилда ажалладаг геологуудта туһаламжа үзүүлхээр, ойдо болоһон түймэрые саг соонь обёорхоор эльгээгдэһэн вертолёдууд горитой ехэ хүдэлмэри хэдэг болоо. Гансахан 1963 ондо «МИ-1», «МИ-4» түхэлэй вертолёдууд арба мянгаһаа дээшэ час ниидэһэн байна.

Хөөрүү хүнэй хэлэдэгээр болоо һаа, альганай шэнээн газар дээрэ буужа шадаха вертолёдууд республикын ажалшадта яһала ехэ туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Энэ хабартаа Сэлэнгэ, Сухэ, Химнэ, Зэдэ, Хёлго голнуудай ехээр нэмэһэнһээ уламжалан, тэндэхи нютагуудта байрлаһан малшад, хонишод ехэ аюулда ороһон юм. Вертолёдуудай командирнууд В. П. Акимов, А. Н. Гуров, М. А. Горенков, А. М. Предько, Н. П. Горин гэгшэд тэрэ дороо эдэнэртэ ошожо, туһаламжа үзүүлһэн байгаа. Тиигэжэ эдэнэр 254 хүниие, 205 үхэр мал, 2060 толгой хони машинадаа ашажа, «ехэ газарта» нүүлгэһэн юм.

Манай буряадай авиаторнууд колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ, ойн харуулшадта, геологуудта ямаршье сагта дары туһаламжа үзүүлхээр хододоо бэлэн байдаг. Бэлэн байха ёһотойшьебди.

Мүнөөдэр СССР-эй Агаарай Флодой һайндэрые тэмдэглэжэ байһан бидэнэр түрэл оронойнгоо һалбаран бадархын түлөө үшөө һайнаар ажаллахабди гэжэ арад зоноо найруулнабди.

И. КОРБА,
Улаан-Үдын аэропортын начальник.

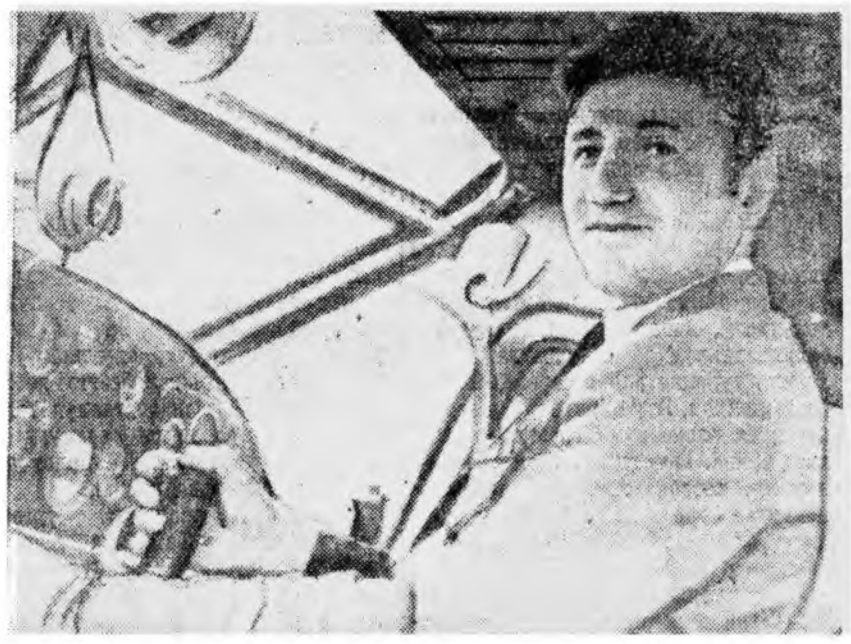

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: санитарна авиациин эрхимүүдэй нэгэн — Юрий Николаевич Вершинин агаарта хөөрэхынгөө урда тээ. Нүхэр Вершинин ёһотойл далижажа ябаһан «бүргэд» гэжэ аэропортын летчигүүдай дунда алдаршанги.

Б. ЦЫРЕМИЛОВЭЙ фотонууд.

ТОО, БАРИМТА

◎ В. И. Ленинэй үүсхэл оролдолгын ашаар 1918 оной декабрь һарада аэрогидродинамическа центральна институт байгуулагдажа, Совет орондо самолет бүтээлгын ёһотой үндэһэ һуури табигдаһан байгаа.

◎ 1924 ондо СССР-эй промышленность Советороной мэдээжэ авиаконструктор А. Н. Туполевай зохёоһон сэрэгэй самолёдуудые олоорнь гаргажа эхилһэн түүхэтэй.

◎ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда алдаршаһан 2000 летчигүүдтэ Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон, тэдэнэй 69-дэнь хоёр удаа геройн алтан медаль барюулагдаһан байна. Летчик-истребитель ябаһан А. И. Покрышкин, И. Н. Кожедуб гэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн гурбадахи медаль барюулагдаһан байна.

◎ Мүнөө граждан флодой авиацида нэгэ доро олон пассажирнуудые һуулгажа шадаха, газотурбинна мотоортой хурдан самолёдууд үетэнхэй. Тэдэнэй тоодо «ТУ-104», «ИЛ-18», «АН-10», «ТУ-114», «ТУ-124» болон бусад самолёдууд, «К-18», «МИ-4» гэһэн вертолёдууд оролсоно.

ОГТОРГОЙДО САГААН ДАЛИТА ОНГОСОНУУД...

Бидэнэй Улаан-Үдын аэропортдо ерэхэдэ үглөө эртэ байгаа һэн. Үглөөнэй 7 часта Хори, Яруна, Баунт, Шэтэ ошохо «ЛИ-2» самолёдто һууха хүнүүд илангаяа хүлгөөтэй, аян замдаа бэлэдхэхэ үедөө сарбуугайнгаа часуудые харана, энэ тэрэ юумэеэ согсолно. Хэды эртэ байбашье һаань, үргэн Буряад оронoймнай ажалшад нютаг нютагаа бусахаар эндэ сугларна ха юм. Мүнөө республикымнай олонхи нютагууд агаараар харилсаатай боложо, аян замда зоригшод үүлэнэй саагуур, наранай наагуур эрьеэд лэ гэр гэртээ тарана бэшэ аал!?

Ниидэлгын талмай... Эндэмнай аян замдаа гарахаар бэлэн болоһон сагаан, ногоон шэрэтэй мантан томо самолет, вертолёдууд үүлэнэй забһараар гараһан наранай хурса элшэдэ бүришье һүрэтэйгөөр харагдана.

Улаан-Үдын аэропортдо алба хэгшэд илангаяа эдэ үдэрнүүдтэ ажалай болон политическэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа, коммунизмын холын хараата түсэбүүдые бэелүүлэлсэн, унаһан малгайгаа абаха забда залигүй хүдэлмэрилжэ байнхай.

Аэропортын хүдэлмэришэдэй дундаһаа хэнэй звено, экипаж эрхим амжалта туйлажа ябана хаб гэһэн асуудалда, тэндэхи парткомой секретарь Е. М. Стулев иигэжэ харюусаа:

—Манай авиаторнуудай дунда ажалдаа хойрог нобшоор хандадаг нэгэшье хүниие олохогүйт. Бултадаал эрхим һайн үрэ дүн туйлахын түлөө оролдожо ябадаг. Тэдэнэй дундаһаа коммунист Ахметвалеевэй хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай экипажайхидай хэһэн бүтээһэн ажалые магтамаар. Аха дүү арадуудай бүлэһөө бүридэһэн тус экипаж хаанашье ябахадаа, ямаршье даабари дүүргэхэдөө эрхим сэгнэлтэдэ хүртэжэ ябадаг, ёһотойл замай залууршад болонхой. Мүн Владислав Борисович Лавровой хүтэлбэрилдэг летчигүүдай шэн габьяата ажал хэрэгүүдые тэмдэглэмээр. Эдэ экипажайхид энэ хабартаа туйлай ехэ ажал хүдэлмэри хэһэн байха. Эдэнэрнай Зэдын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Хаягтын управленинүүдэй колхоз, совхозуудай полинууд дээрэ үтэгжүүлгэ сасаһан, ургасын хоротонтой тэмсэл хэһэн байха. Тус экипажайхид энэ жэлэй хабар 13591 гектар талмай дээрэ элдүүрилгэ хэһэн байха юм. Гадна энэ экипажай летчигүүд санитарна авиацида хабаадалсана, нютаг бүхэндэ ошожо, хүндөөр үбшэлһэн зондо эмнэлгын түрүүшын туһаламжа үзүүлэн, республикын түбэй больницада асардаг юм. Тэдэнэй дундаһаа Дмитрий Иванович Таболин, Юрий Николаевич Вершинин гэгшэдэй нэрэ солые дурдамаар.

Табадахи океанай эзэд болоһон суута летчигүүдтай хөөрэлдэһөөр байтарнай самолёдой ниидэхэ абяан дуулдажашье, хүбэн сагаан үүлэнэй саанаһаа сахали шубуундал үнгэтэй саб сагаахан самолет гаража ерэбэ.

—Энэ манай эрхимүүдэй нэгэн—Виктор Петрович Кичигинэй экипаж аяар холын Баргажан, Хурамхаанһаа ерэбэ. Сагай уларилай муушье һаань, ехэ самолет хадаа зоборигүй аян замаа гатална. Зүгөөр Виктор Петровичнай дүршэл ехэтэй, ёһотойл «бүргэд» боложо ябаа юм. Энэ нүхэрнай «ЛИ-2», «ЯК-12», «АН-2» самолёдуудые жолоодожо шададаг, шадамар бэрхэ хүн юм даа,—гэжэ маанадаар хөөрэлдэгшэд нүхэрөө магтана.

Холын аян замда ябажа ерэһэн мантан томо энэ самолёднай аэропортын талмай дээрэ ерэжэ зогсошобо.

—Виктор Петрович, яагаа түргэн ябаад ерэбэ гээшэбта? Бидэнэршни үшөө ниидээшьегүй байнабди. Хори, Түнхэн, Бэшүүр тээшэ хура бороотой гээд лэ, маанадые аян замдамнай табинагүй,—гэжэ үетэн нүхэдынь хөөрэнэд.

—Миниишье таталһан аян зам хүндэ байгаа. Доошоо, дээшээшье харахадамни хүбэн сагаан үүлэн, заримдаа аадар бороошье дайралдаад абаа. Газарһаа 2 километр 700 метрэй үндэртэ машинаяа бариад лэ ерээб. 26 пассажирнуудай бэень һайн, — гэжэ Кичигин харюусана.

—Хэды километр зай хэды саг соо гаталагдаба гээшэб?

—360 километр зай нэгэ час хори минутын туршада,—гэжэ тэрэ харюусана.

Республикынгаа алишье нютагта һаадгүй ниидэжэ хүрэдэг летчик бүхэн даалгагдаһан хэрэгтээ ээхэн ёһоор хандажа, пассажирнууд болон ашаа шэрэхэ түсэбөө саг соонь дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно. Коммунис ажалай ударник, экипаж гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ зорилго урдаа табиһан эдэнэрнай үдэр бүхэндэ шэнэ амжалта туйлажа, шэн габьяата ажалаараа суурхуулдаг.

Арад зоной ашаа туһада алба хэжэ ябаһан эдэ «бүргэдүүднай» энэ жэлэй хабар хэзээ хэзээнэйхиһээ үлүү һайнаар ажаллаа, колхоз, совхозуудта ехээр туһалаа. Байгаалиин бэлиг бэдэрэгшэдэй хахасашагүй хани нүхэд болоһон эдэнэрнай орьёл үндэр уула, хабсагайн дундуур ниидэжэ, ехэ тооной ашаа, геологуудай эдеэ хоол шэрэлсэжэ байдаг. Летчигүүдай агаарай замда гарахада аюулгүйе сахиха аэропортын хүдэлмэрилэгшэд хододоо хёрхоор хаража, адаглажа байдаг. Аэропортын радиооператорнууд, сагай уларил шэнжэлэгшэд летчигүүдай ёһотойл замайнь хани нүхэд болодог юм. Эдэнэрэй зүбшөөлгүйгөөр нэгэшье машина агаарта хөөрэхэ эрхэгүй. Тиимэһээл сагай уларилай муу байһан сагта экипажай летчигүүд эдэнэртэйгээл харилсаа холбоотой байжа, хэзээ, хэды сагта ниидэхэ тухайгаа мэдэжэ абадаг, аян замдаа бэлэдхэдэг юм.

Мүнөөдэр тэмдэглэгдэжэ байгаа СССР-эй Агаарай Флодой зангшалта һайндэрөөр хүндэтэ летчигүүдаа амаршалаад, ажалдаа амжалта туйлажа, арад зондоо магтуулжа ябыт гэжэ юрөөе.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур
1964 оной августын 18

Арад зондоо аятай зохид гэр байра бэлэдхэлсэжэ ябадаг эдэ гурбан басагад ажалдаа амжалта туйлажа, үетэн нүхэдэйнгөө дунда алдаршанхай. Мүнөө эдэнэрнай Железнодорожно районой Юрий Гагаринай нэрэмжэтэ залуу үйлсэдэ бодхоогдожо байһан хэдэн арбаад байратай шэнэ гэрэй досоо, газаа талыень штукатурдалсажа байнхай. Эдэнэр Агууехэ Октябриин һайндэр болотор тус гэрэйнгээ хүдэлмэриие сүм дүүргэхэ уялга абаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Г. Копсева, Р. Игумнова, В. Жнец гэгшэд.

И. НЕЧАЕВАЙ фото.

Номой шэнжэлэл

ХАДХУУРТАЙХАН „ХАЛААХАЙ“

Шог ёгто зохёолнуудые буряад хэлэн дээрэ яһалашье олоор уншадагбди. Буряад арад дан үнгэрмэ шог ёгтошо юм гээд хэлэжэ яажа болохоб? Арад бүхэн өөрын шог ёгтотой, хошоо зугаатай байдаг. Буряадай литературын үндэһэ һуури табигша Хоца Намсараевай шог ёгто зохёолнуудые һанаад үзэгты. Ямар хурса, ямар шорон шобхо үгэнүүдээр ангиин дайсад, баяд, ноёдые, лама, бөөнэрые уран зохёолшо харбагша һэм. Гансашье тэрэ бэшэ даа. Хоца Намсараев шог ёгто зохёолнуудаараа хулгайшад, худалшад, архиншадые хайра гамгүйгөөр шүүмжэлдэг байһан.

Мүнөө манай уран зохёолшодой дунда шог ёгто бэшэдэг хүнүүд олон. Теэд Хоца Намсараевай үг залгамжалан бэшэхэ, гүүрһанай хурсаар дутуу дундые хадхан элишэрүүлхэ хүн хомор шэнги һэн. Зүгөөр... Ахамад уран зохёолшодоймнай нэгэн Шираб Нимбуев энэ хурса гүүрһые барижа ябана гэхэдэ алдуу болохогүй.

Шираб Нимбуев нилээд олон зохёол бэшээ. Тэрэнэй номуудые буряад уншагшад һайн мэдэхэ. Шираб Нимбуев—шүлэгшэ хүн. Тиибэшье ёгто зохёолнуудынь хамагһаа илгарна.

«Халаахай» гэжэ гаршагтай ном урдамни. Энэ суглуулбари соо ёгто шүлэг, фельетонууд оронхой.

Ажал хэнгүй, гоёод лэ, хатуу харые дарахадаа, эхэ эсэгын бүдүүн хүзүүн дээрэ амархан таршалжа ябаһан залуу хүнүүдые поэт шоо үзэн, хурса мурнүүдые һубарюулна. Жэшээлхэдэ, «һабигануур Даримма» гэжэ шүлэгһөө хэдэн мүр абая.

Шадалаараа гоёод лэ,
Шантайтараа будаад лэ,
Таансалхаһаа бэшые,
Таалалдахаһаа ондоое
Мэдэдэггүй Даримма,
Мэдэхые хүсэдэгшьегүй.

Иимэ даримманууд залуушуулай дунда яһала ушардаг. Энэниие поэт алдангүй «нугарһа руунь хадхана».

Соёл болбосорол гээшые хүсэд ёһоор ойлгодоггүй, гоёхон хубсаһа үмдөөд лэ, гаһархан ута тамхи зуугаад лэ ябахадаа, бараг хүн болошобо гээшэ хаб гэжэ бододог заримашуул баһал дайралдаха. «һайрхуу Абидадал» адли хүнүүдтэй бидэшье ажабайдалдаа олонто ушарнабди. Теэд тэдэнһээ жархажа, этээрхэхэһээ бэшые хэнэгүй шахуубди. Иимэ гүйхэн хүнүүд али олон ушархадаа, ямар юрэ бусын хүн шэнгеэр бэеэ барихаа, хамаг дэлхэйе хэмжэжэрхиһэн мэтээр бэеэ дээгүүр табиха. Үнэн дээрээ хэһэншье хэрэгынь харагдахагүй, хооһон хэлэ аман, хонгёо хоолой болоод һаладаг байна бшуу.

«һайрхуу Абидын» зан тухай уншагты.

Энеэлтэйшье газарта,
Энеэлгүйшье газарта
Арһайн энеэжэ,
Алтан шүдөө
һайрхажа байһан
һархагар хүн аал,
Алтан бэһэлигээ,
Алталмал часыгаа
Халтад гээл һаа,
Харуулхые оролдон,
һаахаржа байһан
һайзгай хүн аад,
Шал уймараар
Шальнаал һалаагүй.

Шог ёгто арбан шүлэг ном соо оронхой. Хурсал шүлэгүүд даа. Тэдэн тухай бултыень дурдаад • яахамнайб. Хоёр шүлэгэй жэшээ дээрэ эли болоно бшуу. Шүлэгүүдэй хойноһоо шүлэглэмэл долоон фельетон һубарина.

Поэт өөрын онсо хэлэтэй. Шүлэглэмэл фельстонуудынь уран хурданууд. Уншахада һаад байхагүй, үнэнай урдаһан шэнгеэр уншагдаха. Долоон фельстон сооһоонь илангаяа «һааюур һама» гэжэ фельетон онсо илгаран гарана. Ажал хэхэгүй һамбаандаа айлай хоорондо хоб зөөжэ «хужарладаг» һамгадшье, нюугаал аахамнайб, яһалал олон ха юм. «Хоб туунхаар хони туу» гэһэн оньһон угын зүб гээшэнь аргагүй. Теэд «һааюур һама» сооркой хүнэг соо хэһэн уһан шэнгеэр үгэнүүдээ һааюулжа ябадаг. Хобууша хүнүүдтэ зон хэр угһаа хойшо дурагүй ха юм.

Поэдэй фельетонууд ажабайдалһаа сэхэ үндэһэлэнхэй. Зарим ажахые даагшад холын отара, гүүртэнүүдтэ ажаһуудаг малшадтаа анхаралаа ёһоор хандуулдаггүй, радиоприёмник, зайн гэрэлээр хангадаггүй байха юм. «Жэбжэлтэ юундэ сухалдааб» гэһэн фельетон соо эгээл энээн тухай хурса тодоор бэшэгдэнэ.

«Жэбжэлтын толи соо хомхой хүйхэр» гэһэн фельетон уншая. Үльгэрэй герой Жэбжэлтэ мэргэн үнэн сэхэ хүнүүдэй һэшхэл боложо, ажабайдалдахи энэ тэрэ дутуу дундануудые элишэрүүлнэ, муу ябадалтай мэхэшэдые балнысэ барина. Үбэлэй хүйтэндэ һүни орой «хүһатые уруудан, хурдан «Беларусь» ябаба. Шарга дээрэ обойтор түлеэ ашанхай. Трактористын һанаае Жэбжэлтэ таахa гэжэ толидоо хараба. Харин тракторист иигэжэ һанана:

Бэлдэһэн түлеэгээ
Бэлээр асаруулаад,
Юндэнтэн намда
Юу үгэгшэ ааб?
Халуун шүлөөр
Хахад литрээр
Хүндэлхэһөө гадна,
Хүлһэндэнь сохом
Арбан солхообо
Алхуулхал байха.
Түдэбтэн тээгэн
Түлеэгээ асаруулаад,
Халуун буузаһаа,
Хахадһаа гадна,
Арбан хоёрые
Алхуулаа хамнай.

Теэд иимэшүүл хүдөө нютагуу[д] яһалашье бии даа. Энэ тэрэ [...] үбһэ, түлеэень асараад, хаа[...] уугаад, халуун буузаар хүндэлүү[...] үшөө гараа «алтаруулха» дура[...] шуул яһалашье олон.

Шүүмжэлэгшэ, фельетонист б[...] гээшэмнай бэлэхэн бэшэ хэрэг юм даа. Энэ хэрэгтэ Шираб Нимбу[ев] гүүрһаа һайса хурсалаа, сатири[ческа] зохёолнуудые олоор бэшээ. Зо[хёолнуудынь] бүхэниинь ойлгосотой тодо. Ар[...] хэлсэдэг оньһон үгэнүүд олоор ха[...]лагдана. Энэнь тон һайн.

Номой гаршаг, зособхи зурагу[удые] зураһан уран зураашан нүхэр Ба[...]вые магталтай. Зурагуудынь хү[...] Поэт уран зураашан хоёр ехэл та[а]... байна гэхээр.

«Халаахай» — сатирическа [...] Поэдэй яһалхан амжалта гэхэд[э бо]лоно.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ЛЕНИНГРАДАЙ ЭРМИТАЖАЙ ҺАН БАЯЛИГ

Эрмитаж гээшэмнай СССР доторхи эгээн томо, мүн дэлхэй дээрэшье ехэ тоотой уран һайханай, соёл болон түүхын музейнүүдэй нэгэн юм. Хаанай байһан байраһаа—Үбэлэй ордонһоо—ондоо дүрбэн байшан соонь суглуулагдамал элдэб юумэнүүд табяатай, табадахинь—Эрмитажай театр болгогдонхой, искусствын асуудалаар лекцинүүд тэндэ уншагдадаг.

XVIII зуун жэлдэ Үбэлэй ордон шадар нэгэ байшан баригдаһан аад, хожомынь Бага Эрмитаж гэжэ нэрэтэй болоһон юм. Эгээл тэндэ музей бии болгогдоһон байна. «Эрмитаж» гээшые ород хэлэн дээрэ салуу газар гү, али даяаншын байра гэжэ оршуулдаг. Тэрэ үедэ энэнь шэнэ музейн нэрэдэ таарадаг, юундэб гэхэдэ, дээдэ зэргэтэй үсөөхэн ехэ ноёд тэндэ ородог байгаа бшуу.

Хожомшог Бага Эрмитажай хоёр галерейдэ искусствын олон зурагууд табигдаһан, суглуулагдамал зүйлнүүдэй олон болоһон дээрэһээ XVIII зуун жэлдэ Хуушан Эрмитажай байшан баригдаһан, харин XIX зуун жэлдэ үшөө Шэнэ Эрмитаж—музейн түрүүшын байшан бодхоогдоод, тэндээ хүнүүдые олоор оруулдаг болоһон.

XVIII зуун жэлэй тэн багта Растреллиин проектээр баригдаһан Үбэлэй ордоной гоё байшан Октябриин революциин һүүлээр баһа музейдэ үгтэһэн юм. Тэндэ выставканууд, тэрэ тоодо шэнээр байгуулагдаһан Дурна зүгэй соёл культурын, искусствын таһаг, эртэ урдын соёлой түүхын таһаг, Ородой соёлой таһаг нээгдэнхэй.

Ордоной ёһололой залнуудые (Хан шэрээгэй ехэ зал, Хан шэрээгэй бага зал, Малахит болон бусад залнуудые) харахадаа, XIX зуун жэлэй архитектурын ямар байһые, ородой шулуушадай, паркет дэбдигшэдэй, һиилүүршэдэй ямар уран һайханаар бүтээдэг байһые мэдэхээр.

Зүгөөр, Үбэлэй ордон халаа бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ музейн хуби байхаһаа гадна, революциин түүхэтэ байлдаануудай гэршэ болоно. Саг зуурын правительствын заседани хэдэг байһан Малахит залтай зэргэлээд Бага столово бии. Үбэлэй ордониие добтолһон һүни тэндэ Россиин буржуазиин һүүлшын правительствын саг дүүрэһэн байгаа.

Эрмитаж дотор хоёр миллион үлүүтэй экспонадууд суглуулагданхай. Тэндэхи юумэнүүдэйнь тооһоо гадна, мүн тэдэнэй айхабтар олон янзын байһые тэмдэглэмээр. Бүхы дэлхэйн шахуу искусствын элдэб үе сагуудта хүгжэһэн түүхэтэй музейн выставканууд танилсуулха байна.

Эртэ урда сагай юумэнүүд эндэ бии. 300—500 мянган жэлэй үедэ хүнэй гараар хэгдэһэн шулуун сабшуур байдаг. Мүн энэ музей соо манай үеын Пикассай зурагууд табяатай. XVIII зуун жэлдэ Англиин уран зураашадай зураһан гоё һайхан портредууд, мүн 1937 ондо олон үнгын үнэтэ шулуунуудаар бүтээгдэһэн Советскэ Союзай карта бии байна.

Алтайдахи Пазырыкиин добуунуудые совет археологуудай малтажа олоһон материалнууд манай он жэлтэ үе сагай урда тээхи V—IV зуун жэлнүүдэй нүүдэл үгсаатанай ажабайдалтай танилсуулна. Энэ таһаргтань скифскэ уралалгада хабаатай хүшөөнүүд бии. Тэдэнэй дунда алтаар хэгдэһэн эдлэлнүүдшье дайралдана. Урагшаа харайжа ябаһан бугые алтаар бүтээһэн байна (манай он жэлтэ үе сагай урда тээхи IV зуун жэл). Ажамидаралые, тэрэнэй хүгжэлтые ойлгон мэдэрһэниинь эндэһээ харагдана.

Дурна зүгэй таһаг. Эндэнь эртэ урдын Египедэй искусство—папирус, элдэб бүд, һуртэй барагар шулуун хүүрсагууд, хаад болон бурхадай дүрсэнүүд. Тэдэнэй дунда: хара гранидаар бүтээгдэһэн эхэнэр Сохмет бурханай дүрсэ—басаганай үнжэгэн бэедэ эмэ арсаланай толгой һуулгагданхай. Эртэ урда сагай Ассириин, Вавилоной, Иран болон бусад оронуудай элдэб хүшөөнүүд олон бии.

Музейн эгээн ехэ хубиие Баруун Европын искусствын таһаг эзэлнэ. Уран зураг болон скульптурын талаар хүн түрэлтэнэй уран мэргэн ухаан бэлигээр бүтээгдэжэ бүхы дэлхэйн хүн зондо үгтэһэн һайн һайхан юумэнүүд эндэ бултадаа суглуулагданхай. Леонардо да Винчи, Рафаэль, Микеланджель, Тициан, Веласкес, Рембрандт, Рубенс болон бусад суута гараһан уран зураашадай зурагууд, мүн баһа уран зурагай искусствын олон юумэнүүд эндэ табяатай.

Илангаяа Леонардо да Винчиин зурагууд ехэ үнэтэй сэнтэй байна. Юуб гэхэдэ, тэрэ уран зураашын 12—14-һөө олон бэшэ зурагууд бүхы дэлхэйн баялиг боложо үлэнхэй. Жэшээлбэл, тэрэнэй бүри залуудаа зураһан «Мадонна Бенуа» зурагынь бии.

Ондо ондоо оронуудта, ондо ондоо үе сагуудта өөһэдын зорилгонуудтай, ажабайдалда өөһэдынхеэрээ хандадаг байһан. Тиигэбэшье ёһото бэрхэ хүнүүдэй, гүнзэгы ухаан болон мэдэрэлтэйгээр зураһан юумэниинь хаанашье эли харагдаад байна бшуу.

Франциин искусствын выставкэ 50 гаран зал соо табигданхай. XV зуун жэлһээ эхилээд Пикассын зурагууд хүрэтэр хүгжэһэн Франциин искусстватай танилсуулна.

Баруун Европын уран зураашадай зурагууд, скульптуранууд-тай зэргэлээд, шугам зурлаануудые татажа зураһан хахад миллионһоо дээшэ элдэб юумэнүүд музей соо хадагалаатай байдаг юм.

Эрмитажда эгээн хожом бии болгогдоһон таһагынь—ородой соёлой түүхэ—1941 ондо нээгдээ һэн. Ород арадай искусство тусхай музейнүүд дотор суглуулагданхай. Харин Эрмитаж дотор манай ороной соёлой хүгжэлтые гол түлэб XII-һоо XX зуун жэлэй эхин болотор харуулһан хүшөөнүүд суглуулагдаһан байна.

Петр I хаанай байһан үе сагта хабаатай материалнууд, ородой бэрхэ зохёолшодой гараар бүтээгдэһэн юумэнүүд суглуулагданхай. Кулибинай үндэгэн шэнги часы, мүнгөөр, үнэтэй шулуугаар хэгдэһэн гоё һайхан юумэнүүд, 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадай 300 гаран портредууд Үбэлэй ордон соо жэрын үлгөөтэй байдаг юм.

Эрмитаж дотор хэмгүй ехэ научна хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэд археологиин талаар гарадаг экспедицинүүдтэ хабаадалсадаг, уран зураг болон скульптурын зохёолнуудые ехэ оролдосотойгоор шэнжэлэн үзэдэг. Тэдэнэй хэһэн хүдэлмэри искусствын хүгжэлтын түүхэдэ нилээд ехэ хубита нэмэри болоно. Хилын саанаһаа асарагдаһан выставканууд Эрмитаж соо жэл бүри нээгдэдэг.

Татьяна КУСТОДАЕВА.
(АПН).

Онсо һонирхол үүсхэбэ

НЬЮ-ЙОРК, августын 16. ТАСС-ай корреспондент С. Лосев иигэжэ дамжуулна:

Кипрэй республикын сүлөөтэ ба бэеэ даанхай байдалые хамгаалха хэрэгтэ сэрэгэй туһаламжа үзүүлхэ тухай Кипрэй правительствын, Кипрэй президент Макариосой гуйлтада харюу болгожо Советскэ правительствын хэһэн мэдүүлгые американска информационно агентствонууд дэлгэрэнгыгээр найруулан тунхаглаа. Энэ мэдүүлгэ тухайда радио болон телевиденеэр хэдэ дахин дамжуулба.

Советскэ правительствын мэдүүлгын Нью-Йоркдо абтаха үеэр воскресениин газетэнүүд хэблэгдэхээр бэлэн болонхой байба. Тиимэһээ энээн тухай мэдээсэлнүүд газетэнүүдэй хуудаһануудта тон тобшохоноор тунхаглагдаа.

«Нью-Йорк Таймс» газетэ өөрынгөө корреспондентын дамжуулһан Кипр аралай картада иимэ гаршаг үгөө: «Кипр: туркнууд энээниие хайшэн гээд хубаахa хүсэлтэй байгааб». Ачесоной түсэб абахыень президент Макариосто греческэ правительство нүлөөлхэ бэзэ гэжэ НАТО-гой зонхилогшодой найдадаг байһаниинь мүнөө американска хэблэлэй хуудаһануудһаа элеэр харагдана.

Эб найрамдалай түлөө совет тэмсэлшэдэй пресс-конференци

ТОКИО, августын 15. (ТАСС). Ядерна зэбсэг хорихо хиросимска конференцидэ хабаадаһан, Эб найрамдал хамгаалха советскэ комитедэй делегациин түгэсхэлэй пресс-конференци мүнөөдэр эндэ болоо.

Советскэ делегациин толгойлогшо Г. А. Жуков пресс конференци нээхэ зуураа иигэжэ мэдүүлбэ: манай делегаци эб найрамдал хамгаалха асуудалаар совет арадай даалгабариие дүүргэжэ Японһоо мордохонь. Эб найрамдал хамгаалагша япон тэмсэлшэдтэй, бусад оронуудһаа ерэһэн түлөөлэгшэдтэй хамта һайнаар хүдэлмэрилөөбди гэбэ.

Хиросимска конференцидэ гадаадын 45 ороной делегацинууд, мүн уласхоорондын эмхинүүдэй 11 делегаци хабаадаа. Энэмнай үнэхөөрөө демократическа конференци байжа, бүхы хүн түрэлтэнэй ашаг туһые үндэһэ болгоо. Хэрбээ «Даймонд» отель соо (эндэ хитад эб таһалагшадай эзэрхэһэн Токиогой конференци үнгэргэгдэһэн юм. — Редакциин ажаглалта) Советскэ Союзда, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведтэ эсэргүү тэмсэлдэнэй болоһон байхадань, харин Хиросимада ядерна зэбсэг буруушааһан, национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые дэмжэхэ тухай хөөрэлдөөн болоһон байна гэжэ советскэ делегациин толгойлогшо тэмдэглэбэ.

Хиросимадахи конференци амжалтатайгаар үнгэрөө. Энэмнай «Даймонд» отель соо хазагайруулагдаһан, эб найрамдалай түлөө япон хүдэлөөнэй ёһо заншалые һэргээбэ гэжэ Г. А. Жуков түгэсхэлдөө тэмдэглээ.

Хараһан хүнүүд хөөрэнэ

НИКОЗИ, августын 15. ТАСС-ай корреспондент Н. Семенов иигэжэ дамжуулба:

Танай корреспондент Киприэхи ООН-ой сэрэгүүдэй штабта байдаг английска хоёр офицертэ үдэшүүлэн үсэгэлдэр Никозиин турецкэ кварталаар ябаба. Энэ город мүнөө хүрэтэр хоёр лагерь болгогдон хубааранхай байһаар. Турецкэ территори дээрэхи «ногоон лини» шадар элһэтэй боошохонуудаар, мэшээгүүдээр хэгдэһэн баррикаданууд обоойн харагдана. Никозиин турецкэ район сэрэгэй лагерь болгогдонхой. Буу барихаар бүхы эрэшүүл ба эхэнэрнүүд сэрэгтэ татагдаад байна. Грек хүн зонтой Кипрэй һуурин, тосхонуудые турецкэ самолёдуудай бомбодоһон дээрэһээ, эндэхи хэсүү байдал айхабтар түгшүүрилтэй болгогдоо. Кипртэ эсэргүү Турциин эзэрхэг түримхэй зэбсэгтэ добтолгые НАТО-гой империалистнууд лэ үүдхэн дэбэргэнэ гэжэ элирэнхэй. Киприот арадай һанал бодолые элирхэйлэн, Кипрэй республикын Түлөөлэгшэдэй палатын түрүүлэгшэ Глафкос Клеридис иигэжэ мэдүүлээ: Турци һүүлэй сэрэгэй хёмороной боложо байха үедэ США-гай ба Англиин үгэһэн буу зэбсэгүүдые хэрэглэн добтолоо. Энэ хюдалсаа үүдхэһэнэй түлөө харюусалгые эдэнэр бүрин дааха ёһотой.

Империалистнууд 8 һарын туршада киприодуудые, эндэхи республикые тамалжа байнхай. Энэ үе соо хэдэн зуун киприодууд алуулһан ба шархатаһан байна. Зэбсэгтэ добтолгын хэгдэһэнһээ шалтагаалан гэмтэһэн өөһэдынгөө түрэл саданууд ба дүтын хүнүүд тухайда киприот арад гашуудан шаналжа байнад.

Мүнөө бүхы арал саг үргэлжэ мэгдүү сошордуу байдалда оронхой, бомбоһоо хоргодохо газарнуудые бэлдэнэ. Ямаршье сагта дахинаа добтолгын аюул тохёолдожо болохо бшуу. «Киренидэ гү, али Никозидо зэбсэгтэ шэнэ тулалдаанууд болохогүй тухай найдуулжа шадахагүй байнабди,—гэжэ Кипртэ амгалан байдал сахиха ёһотой ООН-ой уласхоорондын хүсэнэй командалагша генерал Тимайя журналистнуудта мэдүүлээ. Кипрэй баруун хойто хубиие турецкэ самолёдуудай бомбодоһоной һүүлээр, турецкэ бүлгэмэй удамарша Рауф Денкташ гэгшэ Анкара ниидэхынгээ урда тээ Канадын корреспондентдэ иигэжэ һайрхан мэдүүлһэн байна: «Кипрэй асуудалаар манайхи илахал байхабди. Энэ аралые хубааха асуудал үни шиидхэгдэнхэй. һүүлшын байлдаанай болохо үеэр Кипртэ, Никозидо бусаха байхаб».

Гэхэ зуура, Турциин зүгһөө саг үргэлжэ заналта хэжэ, НАТО-до хабзатай оронуудай зүгһөө хашалта, гүжэрдэлгын хэгдэжэ байбашье, киприодууд өөрынгөө правительствые тойрон нягтаар жагсажа, буу барин бодожо Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндэ, эрхэ сүлөө ба бэеэ дааһан байдалые хамгаалхаар шиидэнхэй.

ОАГ-ай „һанаашалга“ буруушаагдаа

ГАВАНА, августын 15. (ТАСС). Американска гүрэнүүдэй организациин һаяын «һанаашалгатай» зохилдуулан, Кубын республикатай дипломатическа харилсаагаа таһалха дурадхалые Боливиин сенат үсэгэлдэр олонхиин дуугаар буруушаагаа гэжэ Пренса Латина агентствын корреспондент Ла-Пасһаа дамжуулба.

Индиин бэеэ даадаг болоһоор 17 жэлэй ой

ДЕЛИ, августын 15. (ТАСС). Индиин премьер-министр Лал Бахадур Шастри Индиин бэеэ даанхай байдалай һүлдэ тэмдэгые — республикын гурбан үнгэтэ тугые мүнөөдэр түүхэтэ Улаан форт дээрэ хиисхэжэ, оронойнгоо бэеэ дааһан байдалтай болоһоор 18 жэлэй ойе тэмдэглэбэ.

Неругай энэл үдэр үгэ хэлэхые 16 жэлэй туршада энэдхэг зоной дуулаһан газарһаа бүхы нацидаа хандан, Шастри үгэ хэлээ.

Грециин хархисуудай хорото түсэб элирүүлэгдээ

АФИНЫ, августын 15. (ТАСС). Грецидэ гүрэнэй урбалта үүдхэхэ һанаатай эгээн хархис бүлэгүүд бэлэдхэл хэжэ байтараа баригдаа гэһэн шэнэ мэдээнүүдые «Авги» газетэ мүнөөдэр тунхаглаа. Энэ хорото үгэсэлгэ хэгшэдэй тусхай эмхиин байгуулалмжа ба ябуулга тухай тус газетэ тодорхойгоор бэшэнэ.

Газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, августын 8-да Кипртэ турецкэ авиациин добтолжо эхилхын урда тээхэнэ, урбалтынгаа түсэбэй түрүүшын хубиие бэелүүлхэ алхамууд тухай зүбшэлхын, мүн Кипрые турецкэ бомбардировщигуудай добтолһон тухай мэдээсэлнүүдые өөһэдынгөө хорото зорилгодо хэрэглэхын тула үгэсэгшэдэй «штабай» зүблөөн болоһон байна. Энэ зүблөөнлэ хабаадагшад греческэ правительствын нэрэ хүндые бууруулха зорилготой ябуулга хэхыень баруун тала баридаг хэблэлэй зарим органуудта даалгаһан байгаа.

Августын 10-да, Кипрые турецкэ самолёдуудай бомбодоһоной һүүлээр үшөө нэгэ зүблөөн боложо, премьер-министр Папандреутай тушаалһаа гараха эрилтэ хэһэн лозунг гаргаа һэн гээд тус газетэ бэшэнэ.

Демократическа партинуудай, грек арадай тон һэримжэтэй байхые «Авги» газетэ уряалаад, хорото үгэсэгшэдэй ябуулгада эсэргүү эрид харюу үгэхыень правительстваһаа эринэ.

Американска самолёдууд Конгын патриодуудые бомбодоно

НЬЮ-ЙОРК, августын 15. (ТАСС). Конгодо асарагдаһан американска сэрэгэй транспортна самолёдууд партизануудта эсэргүү леопольдвильска засагаархидай сэрэгэй ябуулгада дары оролсоо. Тэдэ самолёдууд Киву провинциин түб хото Букавуда байһан конголез сэрэгүүдтэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, эдеэ хоолой зүйлнүүдые зөөхын тула хэрэглэгдэнэ. Конголез патриодууд энэ хотоһоо оройдоо 12 милиин газарта ерээд ябана. Хото соо мэгдүү сошордолтой байдал тохёолдонхой гэжэ АП агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

Баруун Конгоһоо абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Квилу провинцидахи партизанууд улам шангаар добтолдог боложо байна. 2 мянга шахуу зэбсэгтэ патриодууд провинциин түб хото Киквитэһээ урдуур 20 мили тухай газарта сугларанхай.

Сингапур—Англиин колони. Һаяхан тэрэниие Малайзиин Федерацида оруулаа. Хүдэлмэришэн арадай ажабайдалда ямаршье хубилалта болоногүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сингапурта кабель табижа байһан үе. Тэндэ эхэнэрнүүд эрэшүүлтэй адли хүндэ ажалда хүдэлнэ.

«Гардиан» газетэһээ абтаһан зураг.

Дэлхэйн һонинной дээжэ

ЭРТЭ УРДЫН МОДОНОЙ ДАБИРХАЙГААР ПЛАСТМАССА ХЭНЭ

Грузиин ССР-эй Наукануудай академиин молекулярна онсо бүридэлгэ шэнжэлдэг лабораториие даагша Петр Цискаришвилиин стол дээрэ елэгэр хара пластмассаар хэгдэһэн элдэб адлял хэрэгсэлнүүд табяатай байба. Харжуудань ткибульска нүүрһэнэй хэлтэрхэй хэбтэнэ. Эрдэмтэ гартаа скальпель абажа, хүрибтэр модоной түхэлтэй бишыхан юумэ нүүрһэнһээ һалгаагаад шатааба. Тэрэнь зуруулдал адляар дүрд гээд носошоно.

— Энэ халаа нүүрһэнһээ гарадаг смолагай түхэлтэй, липробиолидууд гээшэл даа. Иимэ холисотой байһан дээрэһээнь, ткибульска нүүрһые арилгангүйгөөр хэрэглэжэ болохогүй байгаа юм. Шатахадаа ехэ тортог гаргаад, пеэшэнтэй хоолойе шэглэжэрхидэг. Липтобиолидууд коксын шанар доошолуулдаг, тиигээд горитой хаялаһан гарадаг. Эгээл иимэ хадань, тэрэниие предприятинууд абаха дурагүй байһан.

Ткибульска нүүрһэнэй липтобиолидуудые хэрэглэнгүй орхибол, виноградай шүүһые хаяжархиһантай адли болохо гэжэ химигүүд тоолоно. Шулуу нүүрһэнһөө дабирхайлиг зүйлыень һалгаахын тулада эрдэмтэд үни удаан бодомжолһон байна.

Хэзээ нэгэтэ, шулуу нүүрһэнэй бии болохо үеэр, шэлбэһэтэ мододой шүүһэн зарсажа, иимэ дабирхайлиг зүйл бүрилдэһэн бололтой. Удаа тээнь ондоо мододой үлэгдэлнүүдтэй ниилэшэһэн байгаа хаш. Юуншье тэрэниие тэндэһээнь һалгаажа шадахагүй гэжэ һанахаар һэн. Нэгэ ушар... химигүүдтэ туһалаа.

Нэгэтэ лаборантка нүүрһэнэй хэлтэрхэйе уур соо хээд, мунсаар нюдэжэ буталһан бэеэрээ Петр Цискаришвилидэ асарба. Энэ үйрхэйе лаборантаынгаа хаяжархиха гэхэдэнь, Цискаришвили болюулба. Шара үнгэтэй нэгэ янзын бодос онсо бүридэлтэ молекуляртай дабирхайн түхэлтэй юумэ байшоо. Лаборантка өөрөөшье мэдэнгүй, шухала асуудал шиидхэлгэдэ ехэ түлхисэ үгэһэн байха юм. Шулуу нүүрһые нюдэжэ буталхада үйрхэйхэһэгүүд болоод, шулуунай шүрбэһэндэл адли липтобиолидуудай һудалнууд тэрэ зандаа үлэшэнэ. Мүнөө тэдэниие илгажа абахань барагтай болонхой.

Удаа тээнь липтобиолидуудые 400 градус тухай халуунда хэдэхэн секундын турша соо байлгажа халаахатайгаа сасуу түргөөр уһа руу хэдэг юм. Тиигээгүйһаа кокс болошохо.

Иигэжэ абтаһан продукт ткибульска нүүрһэнһөө үнэгүй шэнэ пластмасса бүтээлгэдэ хэрэглэгдэнэ. Иимэ пластмасса щелочь, кислотануудһаа айдаггүй, шиигнойтондошье муудадаггүй, хүйтэн, халууниие тэсамтай, электрын ток огто табидаггүй юм. Тэрэниие фенолой дабирхайтай холиходо, айхабтар хатуу зүйл болодог. Пластмасса болодог материалай үнэ сэн 40 процентээр хямдарна. Тиигэбэшье бүхы технологинь хуушаараа үлэнэ. Түхеэрэлгэ һэлгэһэнэй хэрэггүй.

Александр ЕФИМЬЕВ.
(АПН).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: нүхэр Н. С. Хрущевой Киргиздэ ерээд байһан тухай мэдээсэл; таряа хуряалгые богонихон болзорто, гээлтэгүйгөөр хуряажа гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргэхэ тухай Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдэй абаһан социалис уялга; КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ; Советскэ Союзай Герой Орешковтэ хүшөө нээһэн тухай мэдээсэл; СССР-эй Оборонын министрэй Приказ толилогдобо.

Хоёрдохи хуудаһанда: Советскэ правительствын мэдүүлгэ; «Донгодолгоор һү һаалгые дээшэлүүлхэгүйт» гэһэн Э. Тэлинэй корреспонденци; «Ильичэй партбилетдэ гар табиһан хүн» гэһэн Я. Мушин гэгшын бэшэг. З. Сибирцевагай «Габьяата жэлнүүд» гэһэн гаршагтай корреспонденци хэблэгдэбэ.

Гурбадахи хуудаһанда: Уран зохёолшо А. Бальбуровай «Холын ба Ойрын» гэһэн тэмдэглэл. «Брандмейстерэй һэшхэл тушаа үшөө дахин» гэһэн гаршаг доро түрүүн тус газетын хуудаһанда толилогдоһон зүйл тухай бэшэгдэнэ. Ханын газетэнүүдтэ—үдэр бүриин анхарал; Уласхоорондын байдал тухай ТАСС-ай корреспондентнэрһээ абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: СССР-эй Агаарай Флодой һайндэртэ зорюулагдаһан материалнууд—Улаан-Үдын аэропортын начальник И. Корба гэгшын статья; А. Верещагина болон Т. Громовагай корреспонденцинүүд хэблэгдэбэ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерв[аториин] мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнө[өдэр] республика доторнай бага зэргэ [...]тэй байха, зарим нютагуудта а[...] бороон орохо. Баруун зүгһөө һула[шагаар] һэбшээлхэ. Үдэртөө 23—[...] Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 11—[...] үдэртөө 25—27 градус дулаан [байхаар] хоор багсаагдана.

Августын 19—20-ной үдэрнү[үдтэ] республика дотор уулэтэйшэг ба[йха], зарим нютагуудта хура бороон ор[охо]. Баруун зүгһөө һулашагаар һэбш[ээлхэ]. Хойто аймагуудта һүниндөө [...] 10, үдэртөө 18—23, урда аймагу[удта] һүниндөө 9—24, үдэртөө 19—[...] градус дулаан байхаар хүлеэгд[энэ].

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3[...] отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00195. Зак. № 732.